په راډیو او ټلویزیون کې

دویندویۍ فن

Ketabton.com

لیکنه او ژباړه : عبدالله الهام جمالزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ:

د دغه هنر ټولو پښتنو مخکښانو ته
په ټوله نړۍ کې د پښتو غږنيو او انځورنيو رسنيو ويندويانو ته

د انټرنيټ په مخ پرليکه کونکې سمسور حبيبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک :

1) .... دسر دخبرو په پلمه
2) .... دډاکتر عیسی ستانکزي یادښت
3) .... دډاکترې فریدې هوډ یادښت
4) .... لومړۍ برخه
5) .... دوهمه برخه
6) .... لومړني ګامونه
7) .... دریمه برخه
8) .... دمتنونو ډلبندي
9) .... څلورمه برخه
10) .... ویندویي په ټلویزیون کې
11) .... پنځمه برخه
12) .... وروستئ سپارښتني
13) .... شپږمه برخه
14) .... کله مو چې ثبت پیل کړ
15) .... اوومه برخه
16) .... راپوراو مرکه
17) .... راپور
18) .... تبلیغاتي ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر د خبرو په پلمه:

الحمد الله وکفی وصلوه وسلام علی رسوله الکریم:

وروسته:
داچې انسان اشرف المخلوقات پیدا شوی دی ، هرڅه یې په واک کې ورکړ شوي دي او هرڅه د هغه د آسانتیا لپاره پیدا شوي دي ، نو په هماغه کچه کرار هم نه کیني ، تل یې طبیعت په خپله ګټه څرخولی دی او دځان د سوکالۍ او ښه ژوند لپاره یې هڅه کړې ده.
راډیو او ټلویزیون هم یو له هغه لاسته راوړنو څخه ده چې بشر د خپلې سوکالۍ لپاره ترلاسه کړې ده او نن یې کاروي ، له هغې نه استفاده کوي او خپل ژوند ته په هغه توګه دوام ورکوي چې تمه یې لري او زړه یې غواړي. ترڅو د لویئ او دکمال دخاوند په پیدا شوې نړۍ کې د ژوند ځنځیر وغځوي ترهغه چې هغه څښتن غوښتي دي.
ویندویې هم د بل هرڅه په څیر د ښه اوریدلو ، ښه خبریدلو ښه ذده کولو او ښه ژوند کولو د وسیلې په توګه کاریږي ، راډیو او ټلویزیون جوړ شوي دي ترڅو د نړۍ د نورو وسیلو په څیر هغه هم د همدغه ستړې بشر په واک کې وي او بشر ترې استفاده وکړي.
خدای ج انسان ته ژبه ورکړې ده ترڅو پرې خبرې وکړي ، یو بل پرې وپوهوي ، دیو اعتقادات بل ته ولیږدوي او د هغه له ګروهنو نور خبر کړي.
خو له همدغه نعمت څخه د ښې ګټې اخیستنې لپاره هم بشر هڅه کړې ده ، هماغه ډول لکه چې له نورو نعمتونو لکه دبدن دغړو ، عقل ، حواسو او نورو څخه یې پورته کړې ده له ژبې ، غوږونو او سترګو څخه هم ښه ګټه پورته کړي.
خبرې کېدای شي ، په اشارو هم یو بل پوهولای شو ، د لاسو په وسیله هم کېدای شي یو بل پوه کړو ، خو د خبرو په وسیله ، بیا د ښو خبرو په وسیله هان د ټلویزیون او راډیو له لارې دیو بل پوهولو ته مخه کوو ترڅو په ښه توګه دا دنده اجرا کړو او د خدای ج دراکړل شوو نعمتونو څخه په ښه توګه ګټه واخلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای ج موږ ته ژبه راکړې ده ویندویې وکړو ، غږ یې راکړی دی ترې استفاده وکړو ، او که ښه غږ یې راکړی دی هغه بې په موږ بله لورینه ده باید له ښه څیز ښه نعمت څخه ښه ګټه واخلو ، او تل د هغه د پنځوونکي په اړه فکر وکړو چې څومره لوی او په هرڅه قادر دی.

موږ هم راډیو لرو او تلویزیون لرو ، هلته ویندویانو ته اړتیا شته ترڅو خپله دنده ترټولو په ښه توګه ترسره کړي ، نو په همدې خاطر هم د دې دندې په اړه د څو لارښونو په توګه چې د بنده خپلې تجربې او مطالعې دي ، د ایران د تکړه ادیب استاد حسن شیدا لیکلي دي او دنورو لیکوالو هڅې او تجربې دي ستاسې په مخ کې ږدم هیله ده تریوې کچې مې خپل مسلمان او سرلوړي ملت ته خدمت کړی وي او هغه ستر مسولیت چې موږ یې د دې خاورې او ژبې په وړاندې لرو تریوې اندازې پورې پوره کړی وي.

په ډیره مینه او مننه
عبدالله الهام جمالزی
تهران 1386/2/4
د ایران د نړیوال راډیو ټلویزیون میلمسیتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب په اړه د تکړه او وتلي ویاند او لیکوال ډاکټرعیسی ستانکزي یادښت

ژبه په هره برخه کې دافهام او تفهیم وسیله ده چې دوه یا څو کسان پرې یو بل پوهوي او په نړۍ کې د پوهاوي راپوهاوي غوره وسیله ګڼل کیږي هماغه ډول چې په لیکنه کې دژبې ارزښت لوړ او دپام وړ دی په راډیو او ټلوویزیون کې هم غوره او ارزښتمنه وسیله ګڼل کیږي لکه څرنګه چې په لیکنه کې احتیاط په کار دی هماغه رازپه راډیو او ټلویزیو ن کې هم باید احیتاط وشي ځکه چې ښایي یوه وړه غلطي یوې ټولنې ،قوم او هیواد ته لوي تاوان ورسوي اوبرعکس ډیرځله ښایي یونطاق په خپلې مینه ناکې او په زړه پورې نطاقۍ سره دخلکو اندیښنې ختمې کړي چې ښایي دغه کار دیوه هیوادلوړشخصیت یا ولسمشر هم ونه کړاي شي البته دغه کارهله شونی وي چې ویندوي له خپل مسلک سره مینه ولري او ددې ترڅنګ پر خپلې ژبې مسلط وي ډیرکسان به مو لیدلي وي چې وایي فارسي ، عربي او دنړۍ دغسې نورې مشهورې ژبې خوندورې دي او ښه نطاقي پکې کیداي شي البته دنړۍ دژبو ننګ او آهنګ تل په زړه پورې نه وي خو که کلمې په سمه توګه انتخاب شي او په مینه نطاقي وشي هره ژبه ښکلی آهنګ او ننګ پیدا کوي مطلب دا چې که لیکنه ښه وي نطاقي هم ورسره ښه کیږي او که نطاق اصولو اوقوانینو ته پابنده وي اوریدونکی به ترې خوند اخلي.

په نړۍ کې دهر معمولي کار لپاره هم په سلګونو کتابونه لیکل شوي دي او هره ورځ نوې څیړنې کیږي په تیره بیا دویندویي دفن او راډیو او ټلویزیون دپروګرامونو په هکله ډیر کار شوی دی ځکه چې نن سبا درسندویو اهمیت پر هیچا پټ نه دی په پښتو کې دغه ډول کتابونه په نشت حساب دي داپه داسې حال کې ده زمونږ دویندویۍ اړخ هم ډیر خواشینونکی او کمزوری دی. نو دښاغلي الهام دغه کتاب به په دې برخه کې یوه تشه ډکه کړاي شي یوې خبرې ته باید پام وکړوچې ویندویي له مبنې اوعلاقې سره کلک تړاو لري که تاسو له دغه مسلک سره مینه ولرئ هر ډول مطلب به په ډیر ښه ډول ولولئ او اوریدونکی به هم له تاسو سره مرسته وکړي ښاغلي الهام هم دپښتو د راډیوګانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلويزيونو د کمزوريو او نيمګړتياوو په ليدلو سره او دخپلې خاصې مينې له کبله دغه کتاب ستاسو د استفادې لپاره چمتو کړی دی البته دغه کتاب يوازې د لارښود په توګه رول لوبولای شي ځکه چې د نطاق لپاره تر ټولو مهمه خبره نه سترې کيدونکی کار او هلې ځلې او له کارسره مينه، شخصي تجربه او ايمان داري ده هيڅ کتاب او ليکنه نه شته چې په لوستلو سره يې مونږ يو ښه او اوچت وياند يا نطاق شو ښايي ددغه کتاب په لوستلو سره تاسو ته دا فکر پيدا شي چې په ځينو برخو کې له يوه بې تجربې او نوي نطاق څخه ډير څه غوښتل شوي دي او ځيني مطالب هم تکراري دي. که دغسې احساس لرئ بې انصافي به موکړې وي خو که هرڅومره دغه توقعات او هيلې زياتې وي تاسو به خپل کار په برياليتوب وکړای شئ .

ددغه کتاب هر څپرکی او فصل ښه ولولئ او عيناً پرې عمل وکړئ ځکه چې ډير څه ترې زده کولای شئ ليکوال په يوې سرچنې بسنه نه ده کړې بلکه هڅه يې کړې له بيلابيلو لارو دهيواد په رسندويوکې ويندويان وهڅوي چې ښه نطاقي وکړي او خپلې ټولنې اوږبې ته د تاوانونو مخه ونيسي.

زه په خپله دغه کتاب پښتني رسندويو ته يوه زياتونه بولم او له خدايه غواړم چې عبدا... الهام ته نور توان هم وروبخښي چې دغه ډول نور کتابونه هم دافغانانو رسندويي ټولنې ته وړاندې کړي

ستاسو او ددغه ځوان د برياليتوب په هيله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب په اړه د تکړه وياندې ډاکټرې فريدې هوډ سيفي څوټکي يادونه

د لومړي ځل لپاره مې په پښتو ژبه د وينداويۍ په اړه کتاب ولوسته. تر ټولو دمخه راته دا ډيره جالبه وه چې دا کتاب يوه ځوان نطاق ليکلى چې لاس يې له قلم سره هم اشنا دى.
هغه ځوان دى او دومره انرژي لري چې په هره برخه کې چې فکر کوي لږڅه تر سره کولى شي د ډيرو په تمه خپل اخري توان په کار وړي ، زما په اند دا دهغه د برياليتو ب راز دى.
داسې ښکاري چې عبداله الهام د څيړنو تر څنګ ، په خپل کتاب کې ډيرې خپلې تجربې هم انځور کړې. او په ځينو برخو کې يې د هغو کسانو مثالونه ورکړي چې دده په نظر ښه نطاقي کوي. يو ځاي يې د ازادي راډيو د اوسني مشر اکبر ايازي يادونه کړې او دهغه په غږ يې لوستل شوي مطلب د ښه مثال په توګه ياد کړي.
کتاب په مينه ليکل شوى او فکر کوم د هغه چا لپاره چې غواړي په راډيو کې وينداوي وکړي کيداي شي د معلوماتو تر لاسه کولو او زده کړې لپاره ښه ماخذ وي. که څه هم چې اوس مهال د داسي يو کتاب چاپول ډير ضروري او غوره کاردى خو زما په نظر په دې اړه نورې څيړنې او کار ته هم اړتيا شته.
په روا وسته کلونو کې په افغانستان کې د راډيويي او تلويزيوني خپرونو لمن ډيره پراخه شوې. ښايښته ډيرو کسانو ته پکې دا امکان برابر شوى چې په سيمزو ، نړيوالو او يا شخصي تلويزيوني او راډيويي چينلونو کې د نطاقۍ تجربې تر سره کړي. خو د عبداله الهام د خبرې په تاييد دي ته اړتيا شته چې د راډيو او تلويزيون ويندويان د وينداويي پر اصولو پوه شي.
دعبداله په کتاب کې د وينداويۍ د اصولو عام ټکي راخيستل شوي دي. زه ځان ددې وړ نه بولم چې په دې برخه کې نظر ورکړم. خو له خپلې تقريبا شل کلنې تجربې په رڼا کې د اويلي شم چې تر ټولو مهمه خبره دا ده چې وياند خپله په هغه څه پوه شي چې اوريدونکې ته يې لولي. يواځې د متن ټکې ونه لولي. که چيرته څوک په خپله په يوي موضوع ښه پوه شي نو ښه يې وړاندې کولى شي. په مينه لوستل او په پوره تمرکز د متن لوستل هم هغه مسله ده چې داوريدونکي پاملرنه ځانته اړولى شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله الهام ته مبارکي وایم چې په خپل نه ستړیدونکي کار یې د ویندویي په برخه کې د زده کړې او تجربې په برخه کې لومړنی او پوخ ګام په ډیره مینه اوچت کړی. په دې باور لرم چې دا به ځوان نسل ته د زده کړې ښه سرچینه وي.
عبدالله الهام ته د نورو بریالیتوبونو په تمه..
په درناوي
ډاکتره فریده هوډ سیفي
پراګ ، ازادي راډیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه :

(وينـدوی کيـدل) يـوه معنـی لـري او (وينـدويي) بلـه معنـی ، نـن پـه هغـه راډيـو ګـانو او تلويزيونونو کې چې پښتو خپروني لـري ، زيـاتره داسې کسان شته چې ويانـد نـه دی مګـر ويندويي کوي ، کـه نـه يـې منـئ نـو د چـين ، ډهلـي او همـدا راز ځينـو نـورو راډيوګـانو او ټلويزيونونو ته غوږ ونيسئ او وګورئ.

تاسې کيدای شي چې د بخت ،ښه ملګري ، سياسی پوهې لوړو ذده کړو او ياهم د ښې او پـه زړه پورې ځيرې له لارې د وياند پـه توګه راديو تلويزيون ته لاره پيـدا کـړئ. خـو د بخـت يـاد ملګري دمرستې په مټ تاسې کولای شی يو وياند واوسئ ؟ فکر نه کوم.

وياند يا ويندوی کيدل د وياندئ يا ويندويۍ د بې پايانه لارې لمړی ګام دی.

ځينې وخت پروډيوسران يامسولين کله چې څوک د وياند پـه توګـه غـوره کوي وايـي چې: اوس بدندی کرار کرار ښه کيږي.

کله چې بوټونه اخلئ هغه دکاندار به درته وايي چې دا سمه ده چې دابوټونه مو اوس پـه پښـو کې تنګ دي خو کرار کرار او دوخت په تيريدلو سره سميږي او پښې مو يې ځان تـه جوړوي او آزاديږي.

خو هغه څوک چې پـه ميليونونو کسان ورتـه غـوږ دي او يـايې پروګرام لـه تلويزيـون څخـه ګوري هغه بايد واقعاً وکولای شي کومـه دنـده چې ويانـد پـه غـاړه لـري ادا کانـدي او بايـد وياند وي نه دا چې وروسته وياند کيږي.

څوک چې د خبرو پـه ځـای چيغـې وهـي يـا هيڅکلـه هـم غاښـونه سره نـه بيلـوي دهـيڅ څـه پـه مرسته نشي کولای په آسانۍ سره د(وياند) په واقعي معنی سره وياند جوړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عجیبه ده هر شغل کتاب ، دوري او ازمویني لري خو ته به وایې چې د ویاند د روزلو لپاره دې څیزونو ته اړتیا نه لیدل کیږي ، دا داوس مهال ډیر ویندویان چې ددې هنر دعوا کوي ددې خبرې دلیل دی.

که څه هم زموږ په راډیوګانو کې تر ډیره حده ویندویي عالي ده ، او ښه ویندویان لرو خو په خواشینئ سره به ووایو چې د ټلویزیون ویندویي مو صفر ولاړه ده.

له یوې خوا موږ په راډیو ټلویزیون کې خاصې او مسلکي دورې نه لرو ، که وي هم بې ګټې دي ځکه دیوې او نئ او یوې میاشتې په دورې کې هومره څه نه ذده کیږي ، له بلې خوا زموږ له حکومت څخه هم توبې شوې ده ، ژبې ته پام نه کیږي او دژبو وده په ټپه ولاړه ده.

بل دا چې د راډیوګانو او ټلویزیونونو چارواکي هم څومره احساس نه لري ، او هرڅوک چې کولای شي متن ولوستلای شي نور نو راځي په ټلویژن کې ویاندي کوي ، چې همدې کارونو په تیره بیا په ټلویزیون کې زموږ له ادبیاتو او ملي ټرمینالوجئ سره هم ظلم وکړ او د ویندویئ راتلونکی یې هم تیاره کړی دی .

په نورو هیوادونو کې که پوهنځئ هم نشته خو په دې ځانګه کې تحصیلات شته دي ، هر راډیو ټلویزیون لږ تر لږه خپل روزنځای لري ، او خپل ویندویان روزي.

خو دا چې زموږ په راډیو ټلویزیون کې دا ستونزې هم شته نو ددې لپآره چې خپلې تجربې مو له نورو هغو ویندویانو سره چې واقعاً غواړي ویاند شي شریکې کړې وي نو پدې اړه یې ځینې سپارښتنو ته رابولو .

لومړئ له هرڅه مخکې د لومړنیو ټکواو پیل په توګه دا څیزونه په یاد ولرئ.

۱- عشق:

سر دفتر عالم معاني عشق است
سربیت قصیده جواني عشق است
ای آنکه نداری خبراز عالم عشق
این نکته بدان که زندګاني عشق است

لمړئ له خپلې ژبې سره مینه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې واقعاً دا احساس ولرئ چې ستاسې ژبه هم د نړۍ د نورو ژبو په څېر روانه فيصحه او پراخه ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې ژبه لکه د نورو ژبو غوندې مطرح ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې دژبې آثار هم په هره ژبه کې ژباړل شوي وي او بالاخره غواړئ ستاسې ژبه هم د نورو ژبو په څیر بډایه ژبه وي نو له خپلې ژبې سره مینه ولرئ او همدا مینه به تاسې خپلې دغې موخې ته ورسوي.

باور وکړئ د هغه مقصد لپاره چې غواړئ يې ترټولو ښه وسيله ، انګيزه او پلمه عشق دی مینه ده.

مینه ستاسو شپه له سهاره سره پيې بې له دې چې ستړيا حس کړی او بې لدې چې وپوهيږئ مینه مو په واټنونو واټنونو څغلوي بې لدې چې لږ شانته هم ستړي شئ.

مینه هماغه څيز دی چې په زرګونو زرګونو کې یوکس غوره کوي او نوم يې په وياړ تاريخ ته پاتې کيږي.

عشق د ښکلا زيږوونکی دی او عشق د ځان ځارونې منځ پانګه ده دهرې بريا لپاره مینه له عاشق سره مله او ملګرې ده .

عشق رحمان جوړوي ، عشق خوشحال او حميد جوړوي.

عشق انشټاين جوړوي اډسن جوړوي ، سولون ، ارسطو او اپلاتون جوړوي.

که له تاسې سره د خپلې ژبې مینه وي ، د خپلې ژبې په قدر پوه شئ د هغې د بډايونې لپاره هڅه کوئ او هیله لرئ ترڅو ستاسې ژبه د نړۍ ترټولو ژبو ښه فصيحه ، روانه ، ښکلې او بډايه ژبه وي نو بې شکه چې ستاسې دا مينه او ورسره هڅه به تاسې هغې موخې ته رسوي چې په نظر کې يې لرئ ، او باور وکړئ دا ډيره خوږه مينه ده او دې ته رسیدل واقعاً له موږ څخه یو څه جوړوي.

خو داسې هم نه چې موږ نو نورو ژبو ته شا کړو او په رټلو يې پيل وکړو ، نه يواځې د هغې ژبې چې غواړو وياندي يې وکړو او غواړو ښه وياندي يې وکړو د همدغې ژبې مینه او د نورو ژبو درناوئ او احترام هم په همدې مينې کې نغښتي دي.

له خپلې موخې او مسلک سره مینه:

تاسې د هرې ارزو لپاره عاشقانه هڅه وکړئ د هرڅه د لاسته راوړلو لپاره د هرهغه څيز چې غواړئ ترلاسه يې کړئ په مينې سره هڅه وکړئ. که غواړئ چې وياند جوړ شئ نه دا چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویاندي وکړئ باید ددې هنر عاشقان واوسئ ، لدې هنر سره مینه ولرئ هلته هرڅه آسانیږي هلته هره ستونزه هواریږي او ستاسې نیت به هم لدې ټولو سره مرسته وکړي.
سردار عالم او شفیع المذنبین فرمایي:
انماالاعمال بنیات و ...
او یاد سردار محمد داود خان خبره: تصمیم د بریالیتوب لمړی شرط دی.

۲-هوډ او کار:

د خوځښت لامل له خوځښت پرته یو بل څیز دی ، د خوځښت لپاره تر ټولو ښه لامل مینه ده عشق دی. هغه څوک چې عاشق وي او له ځایه نه خوځي هغه ریښتینئ عاشق ندی دزړه له تله عاشق ندی.
داسې شاعر به هم وي چې لسګونه نالیکلي او ناویلي شعرونه لري ،لیکوال به وي چې لسګونه نالیکلې افسانې به لري... که تاسې هم تصور کوئ چې د ویاندی د هنر او مسلک عاشقان یاست خو لدې نه دا ښه بولئ چې لاړشئ د موټرونو کاروبار ولرئ ځکه هلته ښې پیسې دي نو تاسې پخپلې غوښتنې یو بل څه ته لوړاوئ ورکړ ځکه خو هم تاسې عاشق نه یاست. که یاست نو ریښتیني نه یاست ځکه پیسې کولای شي ستاسې معشوق ته درسیدا په لاره کې خنډ شي. مقام هم همداسې کولای شي ستاسې د مینې په لاره کې دیوال جوړ شي.
نو که داسې وي نو ستاسې د هلته په مخه ښه وي زموږ دلته.
که پدې پوهیږئ نو پس پاک اوسئ زموږ په هیواد کې د ویندویی مسلک څومره عاید نلري لکه نور هر هنر ، لکه ښه لیکوالي لکه ښه شاعري لکه هر بل څه دا تاسې یاست چې دا خاوره او داژبه درباندې حق لري ستاسې مرستې ته اړتیا لري او ستاسې کار او ښه کار ته سترګې په لاره ده.
تاسې کیدای شي چې د بازار له کار سره په لږ بلد تیا او آشنایئسره دورځې سلګونه او زرګونه افغانئ تر لاسه کړئ خو که غواړئ د هنر په ښودلو سره داکار وکړئ نو وبخښئ په بله راغلي یاست...

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې هنرمند هنرمند ساتي هغه له خپل هنر سره مينه ده. اوس په ټوله دنيا کې د چالاکئ وخت دی او پدې کار کې د بريالیتوب لپاره عاشقانه اراده او کار په کار دی زياته هڅه او په يوه ساده ژوند باندې بسنه. که بیا مو ډېر بخت ښه وو ورسره شهرت هم...
هوډ وکړئ او کار وکړئ...

۳–تمرين ، تمرين ، تمرين:

ښه غږ په کار دی او خلک يې خوښوي خو هنر ندی همداسې لکه د ښکلو سترګو درلودل ، خو ښه غږ د هنر دوړاندې کولو لپاره ښه وسيله ده. د ښې وسيلې درلودل نعمت دی او له هغې ښه استفاده د يو ښه څيز دلاسته راوړلو لپاره ښه وسيله ده.
اوس شايد اجازه ولرو چې ووايو يو ښه ويانده هنرمند دی. ځکه له ښې وسيلې يې ښه استفاده کړې يا لږ ترلږه د خپل کار يو پياوړی استاد دی.
په هر حال دا چې وکولای شو هره ښه وسيله ښه وکاروو نو بې له شکه تمرين ته اړتيا ده.
کمه به پيښه شوې وي چې موږ ښه وسيله ولرو او هغه بې کاره پريږدو په داسې حال کې چې نور يې دلرلو تمه او ارمان کوي.
دښو ويندويانو غږونه واورئ خو فکر مو وي چې دهغه مقلد او پيښې کوونکي نه شئ کولای شئ دهغوی غږونه ثبت کړی او وروسته يې دويل شوي څيز متن وليکئ تاسې به هله پوه شئ چې څرنګه يو ښه ويانده له يو بد متن څخه ښه څيز ستاسې په مخ کې ږدي او بالعکس هم همداسې.
په هر وخت او فرصت کې خپل غږ ثبت کړئ او وايې ورئ او خپل عيبونه کم کړئ خو هيڅکله له ياده مه باسئ چې تمرين تمرين تمرين.

۴–مطالعه ، مطالعه ، مطالعه:

تاسې دکار په پيل کې ددې لپاره چې ښه غږ ولرئ او بريالی ويانده وا اوسئ چې څومره کولای شئ دومره زياته مطالعه ولرئ.
ددې لپاره چې راديو او تلويزيون ته لاره پيدا کړئ ، هرڅومره چې کولای شی هڅه وکړئ.
دا په اوريدونکو پورې اړه نلري. خو .. که په ريښتيا سره غواړئ چې دخوښې وړ ويانده شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه څه د قبلولو په ترڅ کې چې پورته وويل شول او هغه څه چې په راتلونکي کې به وويل شي ، له مطالعې بايد بې خبره نه وئ.
مطالعه ، هرڅومره چې کولای شئ او په هرځای کې چې لاس ته درشي ورته ولرئ. داسې مه وايئ چې وخت نلرم وخت مې کم دی بوخت يم. نيم ساعت به وروسته د سينما يا بل چکرځای ټکټ واخلئ يا به هم نيم ساعت وروسته فوټبال او ساتيرئ ته ووځئ او نور تفرحي کارونه هم داسې دا نيم ساعت په مطالعه ولګوئ.
کله چې د سينما يا حمام په صف کې ولاړ ياست کله چې په ملي بس يا بل ښاري موټر کې روان ياست ، کله چې له يو ځايه بل ځای ته سفر کوئ په موټر په الوتکه په هيڅ ځای کې خپل وخت هسې مه ضايع کوئ ، مطالعه وکړئ.
که کوم ځانګړئ پروګرام چلوئ ياد کوم ځانګړي پروګرام ويندوی ياست ، ترټولو ښه خبره ده چې په هماغه ځانګه کې مطالعه وکړئ خو هيڅکله هم له ادبياتو مه بې خبره کيږئ. که تاسې د هرډول پروګرام چلونکی ياست خو بيا موهم بنسټ ادبيات دی. ځان د شعر او نورو ويوکو له سمې بڼې سره آشنا کړئ.
بيلا بيل متنونه ولولئ بيلا بيلي ليکنې او کتابونه ولولئ دا کار په تاسې د ځانګړي اغيز سربيره له تاسې يو باتجربه ، او حاضرځواب کس جوړوي. مودب ، متواضع او دنظر خاوند کيږئ او ذده کوئ چې څنګه وليکئ.
کله چې تاسې ديو پروګرام په اړه راپور وړاندې کوئ يا هم په سټډيو ، بهر په اداره کې کوم مجلس يا ناسته اداره کوی هلته به تاسې کم له کاغذ او ليکلو څخه استفاده کوئ. ستاسې دذهن بډايي او حاضر ځوابي به ستاسې په کار کې دبيلګه کولو لامل شي. له پښتو ژبې او دهغې له قواعدو سره به ستاسې بلدتيا ستاسې په کار کې ډېره ګټوره وي. که تاسې يو قيد دصفت په بڼه ولولئ يا داسې نورې تېروتنې ستاسې ليدونکی او اوريدونکی به خپل راديو ياتلويزيون بند کړي.

هغه چابک ځواب ورکړ.
هغه چابک ، ځواب ورکړ.
دلته وګورئ په لومړئ غونډله کې لولئ چې هغه چابک ځواب ورکړ يعنې هماغه کس ژر ځواب ورکړ ، خو پدې بله غونډله کې بيا هغه چابک کس ځواب ورکړی ځواب يې شايد کرار ورکړی وي خو دا کس چابک دی ، يو صفت دی...

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې هم په ډېرې مطالعې سره کولای شی داسې ډېرې غونډلې پیدا کړئ او سمې بڼې یې ولولئ که څه هم زموږ په پښتو کې انشاالله چې ډېر داسې څیزونه نشته په نورو ژبو کې شاید داسې ستونزې ډېرې وي خو بیاهم تاسې کوښښ وکړئ مطالعه به درسره لامرسته وکړي.

داهیڅکله هم له یاده مه باسئ چې ستاسې اوریدونکی یالیدونکی ستاسې پروګرام ته دیوځل لیدلو وخت لري ، هغه کتاب نه لولي چې که کوم ځای یې سم ونه لوست نو شاته به لاړشي هغه به له سره واوري یابه پرې فکر وکړي. اوبله دامهمه مسله هم مه هیروئ چې هرڅه چې له رادیو او تلویزیونه خپرېږي هغه معیاري ژبه بلل کیږي او هرویوکی چې کاریږي هغه دچاخبره نور نو ژبو ته هم لویږي. نو په همدې دلیل ناسمه لوستنه بالکل ممنوع ده .

له نورو بهرنیوژبو سره هم ستاسې بلدتیا په تیره بیا له عربي او فارسي ژبو سره ځکه چې زموږ له پښتو سره یې یوڅه اړیکې شته هغه به هم ستاسې له ښېلګه والي سره مرسته وکړي.

او بالاخره په یاد ولرئ چې:

راتلونکی په هغه چاپورې اړه لري چې هیله یې لري او په هغه ټینګ ولاړ وي.

۵-زغم او استقامت

ښایي په لومړیو کې تاسې وویاست چې ویندویي آسانه ده خو کله چې دغه پړاو ته ننوزئ او په تمرین پیل وکړئ وروسته ښايي وویاست چې نه ویندیي آسانه هم نه ده.

خو دا په یاد ولرئ چې ښه ویاند هغه دی چې ډېر وخت یې ویندویي کړې وي ، تاسې هم ډېر زغم ولرئ ښآیي څوکاله وروسته تاسې ډېر ښه ویاند شئ ، په لومړي کال کې ښآیي له ستونزو سره لاس او ګریوان وئ ، خو دوه کاله وروسته ښآیي مسلط ویاند واوسئ او څوکاله وروسته ښايي د هیواد په سویه مطرح او مشهور ویاند جوړ شئ.

مخکې هم وویل شول ، زموږ په هیواد کې ویندویي لکه بل هر هنر عاید نه لري ، نو تاسې که مینه لرئ نو زغم هم ولرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه:

لومړني ګامونه

وياند هغه څوک دی چې دليکوال لخوا ليکل شوي ، د ايډيټر لخوا ايډيټ شوي او د کافي ايډيټر لخوا کتل شوي او د پروډيوسر له نظره تيرشوي او بالاخره د ټولو زيارونو وروستی مسول دی چې هغه زحمتونه چې ايستل شوي دي هغه داوريدونکي په مخ کې کيږدي کيدای شي په لږ بې پروايئ سره ددغه ټولو کارکوونکو زيارونه په اوبو لاهو کړي .
وياند بايد هغه ټولګه چې ورته سپارل شوې ده او ټاکل شوې ده تر اوريدونکي ياليدونکي پورې يې وروسوي ، بايد په هغه توګه چې لازمه ده ورسوي.
اوريدونکی يا ليدونکی همدا وياند پيژني ، هغه له دې نه دی خبر چې داخبر چا ليکلی او چا ايډيټ کړی او ددې ټولو تر څنګ هيله لري چې وياند وروسره صميمي هم وي.
وايي چې يوه ليکوال به د خپلې هرې ليکنې په پيل کې د موسکا کلمه هم ليکله او د راډيو يوه بل ليکوال به تل له ځان سره خپل ملګری ستوډيو ته بوته او ورته يې ويلې و چې کله د هغه له خيرې موسکا ليرې شي نو ورو به يې د هغه غوږونه راکاږل چې بيرته موسکی شي.[1]
زموږ دغږ کيفيت او زموږ دبيانولو څرنګوالی دژبې په پيژندګلوئ او په ليکلي متن زموږ دتسلط ښودنه کوي او لدې هم مهم زموږ دشخصيت ښودنه کوي.
موږ په هغه غږ چې چيغې ته ورته دی او په ژوول شوو اوناسمو ويوکو سره څرنګه کولای شو نور دخپل مطلب درک کولو ته وهڅوو .
دخبرو په وخت زموږ دخيرې ناسموالی او دسر او لاسونو خوځول هم زموږ شخصيت داغي کوي اوهم مو خبرې بې اغيزې کوي.

[1] ډاکټر عيسی ستانکزی ، راډيويي پروګرامونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ د یو پښتون په توګه کله چې یو خپل هیوادوال ته خبرې کوو ، باید زموږ بیان پاک ، فصیح ، اغیزمن او په یاد پاتیدونې وي بې شکه چې زموږ بیان به زموږ په شاوخوا خلکو او د شاوخوا ژبو په خلکو هم اغیز کوي.
زموږ ژبه زموږ د نیکونو مهم یادګار دی او زموږ د یووالي ترټولو ښه سمبول دی او زموږ دنده هم داده چې د هغې په ساتنه ، پالنه ، روزنه او بډایونه کې هم ترخپله وسه وسه هڅه وکړو.
زموږ په هیواد کې اوس په راډیوګانو او تلویزیونونو کې په تیره بیا په دې مصنوعي راډیوګانو منظور مې دا اف ایم یا طلوع مولوع دی پدې کې ویندویان په یوه غوندله ټینګار کوي پداسې حال کې چې ټینګار هلته نشته ، یاهم د غونډلې په منځ یا ناسم ځای کې مکث کوي د همدې لپاره راتلونکې بحثونه ګونښې شوي دي.

۱- په کلام باندې تسلط:

ویاند کله چې خبر لولي داسې یې باید ولولي چې اوریدونکی احساس وکړي دا خبر هغه په خپله برابر کړی دی او په هغه سیمه کې چې په اړه یې خبر لولي په خپله حاضر وو ، یاهم که سیاسي یا اقتصادي تبصره لولي اوریدونکی یا لیدونکی داسې احساس وکړي چې یو سیاسي یا اقتصادي کارپوه ورته خبرې کوي.
څه وار خو ددې شو چې تاسې پکې بند بند شئ او یاهم په ځینو ویوکو چې خپله یې هم په معنی نه پوهیږئ هسې تیز تیر شئ.
ځینې وخت به تاسې هم لیدلي وي ، زموږ په تلویزیونونو اوراډیوګانو کې ځینې ویندویان خبر لولي ، خو خپله نه پوهیږي څه لولم فکر یې بل ځای دی ، که تاسې ورشئ لږ وروسته ترې پوښتنه وکړئ چې د هغې فلانئ جملې مطلب څه وو درته وبه وایي چې زه ولا که پرې پوهیږم خو همداسې یې راته لیکلي وو.
کله چې سړی خپله په یو مطلب پوه نسي ، خپله و نه پوهیږي چې څه لولم او معنی یې څه ده نو بل به څرنګه وپوهوي ؟
د (په کلام باندې تسلط) څخه هم مطلب دادی چې هغه څه باید ولرئ چې د متن ددقیقې معنی او مفهوم په لیږدونه کې اړ ټول صفات او مهارتونه ولري. په کلام د تسلط د پیدا کولو لپاره باید لومړی د شاعر یا لیکوال د جملو په معنی او مفهوم په بشپړه توګه پوه شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ددې پوهیدلو لپآره باید ترخپلې وسې او اندازې پورې مطالعه او تمرین ولرئ او وروسته د همدې صفاتو او مهارتونو د ترلاسه کولو لپاره وهڅیږئاو هڅه وکړئ چې هرڅومره زیات کیدی شي اوریدونکی د لیکوال په منظور پوه کړئ.
تاسې دلیکوال ژبه یاست هغه څه چې لیکل شوي تاسې یې تر اوریدونکو پورې رسوئ لومړی باید تاسې پوهیږئ چې داڅه لیکلي ؟او معنی یې څه ده؟ وروسته تاسې هغه لیکنه او هغه متن په ښه توګه تر اوریدونکي پورې ورسولای شئ ، یاپه بله وینا تاسې باید اوریدونکی هرڅومره مو چې وس وي د لیکونکي مخې ته نږدې کینوئ.
تاسې تر اوریدونکي پورې دلیکوال یاشاعر د ذهني مفاهیمو لیږدوونکي یاست ، که غواړئ چې ترټولو په ښه توګه د لیکوال مفاهیم او ذهني منځ پانګې تر اوریدونکي پورې ورسوئ نو دلاندې نکتې په غور سره ولولئ :

الف: د ویوکو په سمه توګه لوستل:

ډیر کله په راډیو او ټلویزیون کې داسې پیښه شوې ده چې ویاند د یومتن په لوستلو کې ځینې ویوکي غلط لولي.
کومې کلمې چې اوس موږ ترې په ویلو او لیکلو کې کار اخلو ، نه زموږ په ځای پورې اړوندې دي نه هم زموږ په وخت پورې. دازموږ د پخوانیو یادګار دی چې زموږ په وخت او ځای کې دامانت په توګه پاتې دي او زموږ دنده هم ددې امانت په سمه توګه ساتل او ترخپلو راتلونکو نسلونو پورې یې د سمې او کره بڼې د وررسولو مسول یو .
موږ پوهیږو چې د پښتو ژبې په زرګونو کلونو هسکې ټیټې لیدلې دي او ځان یې ترموږ پورې رارسولی دی. هغه څه چې اوس لرو او دژبې په توګه یې کاروو او هغه څه چې نن یې زموږ ماشومان اوري ترڅو یې دهغوی ژبې وروستیو نسلونو او دهغوی بچیانو ته ووایې همدا پښتو ژبه ده چې زما په نظر اوس له عجیبو ورځو سره مخ ده.
هغه څه چې د پروګرام په توګه له رادیو یاتلویزیون څخه خپریږي او هغه څه چې په لیکلې بڼه په ورځپاڼو او کتابونو کې خپریږي دیوګل اندام تصویر دی چې له نګار څخه اخیستل شوې هینداره کې ښکاریږي.
هغه ژبه چې یو وخت لکه د کروړ غوندې کروړلې او د خوشحال خان دتورې غوندې تیزه وه اوس لکه په یوه عمومي لاره کې یوه زړه قهوه خانه هسې کاریږي ته به وایې چې موږ له لویه سره رحمان ، حمید ، او خوشحال خان نه درلودل..

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً ماډیر لیدلي دي ، ګرشک چې دهلمند یوه ولسوالي ده د ګاپ په زیر او د ش په زور سره لولي. زه دا مثالونه نشم راوړلای ځکه اوس مې یاد ندي خو تاسې دا طلوع ملوع او نه پوهیږم دا فلاني اف ام او فلاني اف ام او یاهم نړیوالې راډیوګانې ! لکه چین ، هند او ځینې نورې واورئ هلته به ژړا درشي.

یوه ښځینه ویانده پیژنم نه پوهیږم چې په طلوع کې ده که په اریانا تلویزیون کې پښتو کله کله څه وایي باور وکړئ چې یوه ورځ مې یې خبرې اوریدې ژړا راغله داسې یې دا پښتو سره ترپښو لاندې کوله تا به ویل چې بس تربشل دی غنم دي پرې ورتویږي او سره ټکوي یې.

یوبل ویاند هم په طلوع کې خبرونه وړاندې کوي ښه شاعر او پوه هم ځانته وایي تاسې یې وینداویي وګورئ او سم ورته ځیر شئ بیا فکر وکړئ چې له لویه سره یې په دې ټولو خبرونو کې په څو پوه شوئ.؟؟...

زیاتره ویوکي چې اوس موږ لرو ، له وینو او اورونو په ډکو پیړیو کې تر موږه رارسیدلي او روغ رمټ ... زموږ نیکونه مړه دي او اوس خاورې شوي دي خو ویوکي یې لا تازه ، رغند ګویا او په خپل حال پاتې دي. او نن همدا په خپل حال پاتې ویوکي له رادیو او تلویزیون څخه ساکن او بې غږه اورو داولې؟؟

که چېرې په یوه میلمستیا کې کوم څه غلط تلفظ کړو ښایي څومره اهمیت ونلري خو د رادیو او تلویزیون له میکروفونه څرنګه ؟هغه وخت چې زموږ غږ میلیونونه کسان اوري هلته موږ حق نلرو ویوکي په غلطه توګه ولولو .که یو لیکوال متن غلط ولیکي او تاسې هم د یولوستونکي یا دیو پروګرام دچلوونکي په توګه یو څه غلطئ نورې هم پرې زیاتې کړئ فکر کوم چې هلته به نوشي له روژې ددوه میاشتو وروسته اچار...

کله چې یو ویوکی څوځله غلط ولوستل شو ، یا له مجبورئ په یوه جمله کې وکاریده دخلکو په تیره بیا دځوانانو په ذهن کې پاتې کیږي ، او له هغه بل نسل ته او که په همدې توګه وړاندې لاړ شي چې همدا اوس روان دی لیري نده چې دا ښېټ ، کروړ ، رحمان خوشحال او ... ژبه به کوم څیز شي یابه د یاجوج ماجوج له ژبې پرته بله څه نشي.

ای کاش ای کاش چې لیکوالو هم ډیره پاملرنه کولای !

د آریانا ټلویزیون خبرونه که وګورئ ، نو دې پایلې ته به ورسیږئ چې خواران یا له قحط رجال سره مخ دي یاهم له دري ژباړه کوي او یاهم نشي کولای ولیکي.

مثلاً په یو خبر شل ځله راځي ، په پایله کې داسې وشول ، یاهم نورې تیروتنې دي چې ځانته داحق نه ورکوم پرې خبرې وکړم ، ځکه زه غواړم یواځې د ویندویی په اړه خبرې وکړم خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ټکي ته هم بايد ترډيره پام او دقت وشي چې ليکوالان هم بايد ترخپلې وسې پورې هڅه وکړي چې سم څه داوريدونکي لپاره د وياند په لاس ورکړي.

ب :
د ويوکو ياکلمو د معنا اومفهوم او همداراز دهغوی ترمنځ داړيکې په سمه توګه پيدا کول
.

تاسې يو ښه ويالند ته غوږ ونيسئ هغه چې کوم څه لولي تاسې يې وليکئ او بيا يې وروسته په خپله له ځانه سره په خپله لهجه ولولئ ، هله به پوه شئ چې څرنګه ښه ويانـد د کلمو او جملو حق ادا کوي.
هغه څه ويوکي او جملې چې تاسې ته دکاغذ په مخ درکړل شوې دي ، که يې پـه ځيرتيا سـره ولولئ ښايي په لومړي ځل يې سمې اړيکې ونه مومئ.
او ځينې وخت خو يې که دوه درې ځله يومتن ولولئ ښآيي وروسته وپوهيږئ چې کـه مـو پـه لومړي ځل لوستلای نو څومره به يې معنی په بله روانيدله.

ج :
دشعر له وزن ، قافيې او ادبي صنايعو سره بشپړه بلدتيا او آشنايي.
زياتره وخت د نازکو ټکو دمعنا او مفهوم پيدا کول د کلمو په سمو پييلو پورې اړه لـري او په شعر کې د ويوکو د اړيکو پيدا کول د بيلابيلو وزنونو پيژندګلوي له نثر څخه په شعر کې زياته بريښي.
د ويوکو سـم ادا کـول او لوسـتل يـوه موضـوع ده او دهغـوی تـرمنځ د اړيکـو پيـدا کول بلـه موضـوع او تـر زيـاتې اندازې پـورې د پـښتو ژبې لـه ګرامر سـره ستاسـې تـر اشـنايئ پـورې اړوندېږي.
کيدی شي تاسې يو ويوکی په يواځې توګه سم او فـصيح ادا کـړئ ، خـو بايـد ځيـر شـئ چې دهغه په سمه ښلولو او ارتباط کې هم بريالي وئ. کله چې تاسې شعر لولئ نو دا موضوع د بيلابيلو وزنونو او صنايعو له شتون سره زياتـه مطرح کيـږي ، چـې داپخپلـه ددې دليـل دی کوم متن چې تاسې لولئ څه نثر وي څه نظم تاسې يې بايد په معنی او مفهوم په بشپړه توګـه وپوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو که تاسې يو ويوکی غلط ولولئ د هغه تاوان له هغه څه ډېر زيات دی چې تاسې د ويوکو ترمنځ سم تړاو جوړ نشئ کړای که څه هم چې تاسې په غلط تړاو سره د جملې معنی معکوسه کړئ.

خو پداسې حالت کې څو کارونه کيږي: د يو ويانډ په توګه ستاسې ابرو له خطر سره مخ کيږي او ستاسې په بې سوادئ او ناپوهئ دلالت کوي له بلې خوا اوريدونکی په هغه مطلب چې اوري يې او همدار راز ستاسې په راديو يا تلويزيون خپل اعتماد له لاسه ورکوي مالږ وړاندې وويل زه اوس کله چې خبرونه اورم له بده مرغه له بده مرغه هلته تلويزيون هم راته چالان وي خو بيا هم زه د مهمو خبرونو لپاره بي بي سي يا آزادي يا نورې راديو ګانې اورم داولې دا د دې له خاطره چې په طلوع ملوع مو اوس اعتماد له لاسه ورکړی.

په هرحال که متن فصيح او روښانه وي که څه تاسې د ويوکو ترمنځ په هغه توګه چې لازمه ده ارتباط برقرار نشئ کړای بيا هم ستاسې اوريدونکی شايد د مطلب په معنی او مفهوم پوه شي خو که په يوه متن کې تاسې درې ځله يو ويوکی ناسم ولولئ ستاسې دا ناسم لوستنې به د اوريدونکي په ذهن تل پاتې اغيز وکړي، مګرهلته چې ټول اوريدونکي پوه او ادبيات يې دومره قوي وي خو زه ډاډه يم چې هغوی بيا ستاسې راديو او تلويزيون څومره نه ګوري او اوري او هرچيرته خپل فارغ وخت په کتاب لوستنه تيروي.

خوويندويي په تيره بيا زموږ او تاسې په هيواد کې له شعر ويلو څخه ډيره جدا نده. يعنې تاسې ديوويانډ په توګه نشئ ويلای چې له شعر سره آشنايي او شعر ويل زما کار ندی.

که تاسې غواړئ شعر ښه ولولئ د تورو او ترڼګونو په معنا او مفهوم په ښه توګه پوهيدواود ويوکو په سم درک سربيره بايد د ادبي صنايعو سره هم مخ شئ او حتماً ځير اوسئ چې په زياترو ځايونو کې په شعري اړتيا سره ويوکي خپله اصلي بڼه له لاسه ورکوي او ځينې بدلونونه مومي.

فکر مووي چې د هرڅه په لوستلو کې ډير دقيق واوسئ شونې ده ستاسې په ډيره وړه تيروتنه نيوکه وشي او مسخره مو کړي. هڅه وکړی په فارغو وختونو کې بيلابيل شعرونه ولولئ د هغې ادبي صنايع، باريکئ کره او سمې بڼې او همداسې نورې هڅې وکړئ ترڅود هر شاعر يا هر شعر په سمه توګه ولوستلای شئ.

دلته د پښتو ژبې شعرونه او نورې ليکنې ندي راوړل شوې چې مثال ورکړ شوی وای او تاسې هم متوجه شوي وی خو تاسې خپله بايد ډيره مطالعه وکړی، دډيرو ويوکو او ډيرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیتونو سمې او کره بڼې ومومئ همدا رنګه تل هڅه وکړئ چې هرڅومره کیږي د پښتو ژبې ګرامر ولولئ او ذده کړئ ترڅو د جملو په اوډون ښه پوه شئ.

د :

پـه ویـوکـو بشپړ تسلط او لاس بری :

تاسې که د پرښتو د وزرونو پـه څیر نرم غږ ولرئ کـه د سپرلنیو مرغانو پـه نسبت خو ځله زیات ښه او ښکلی غږ ولرئ خو چې له ویوکو سره ښه آشنایي ونه لرئ او پـه هغو بشپړ لاسبرئ ونه لرئ هغه موټروان ته به ورته یاست چې د موټروانئ پـه مخصوصو جامو کـې د موټر ځغلونې په نړیوالو سیالیو کې ګډون کوی خو په حقیقت کې د هغه موټر په یوه پرزه او کارونه هم نه پوهیږي . تاسې کولای شئ پـه مطالعـه او تمرین ، مطالعـه او تمرین او پـه مطالعه او تمرین کولای شئ هرویوکی او ترنګ په جمله کې لکه ژابلې هسې پـه آسانئ او مزې سره وژویاست. پرته لدې چې هغه مو له ستونې تیرې شي یامو هم له خولې بهر ووځي او یاهم په خبرو کولو کې کومه ستونزه پیدا کړئ...

کله چې تاسې د مطالعې او تمرین پـه مرستـه چې ډیر ټینګار پرې وشو پـه متن لاسبرې شولاست تاسې به د متن له لوستلو څخه که څه هم دوه ساعته پرله پسې متن ولولئ ستړي نشئ بلکې د پوهې او ځواک د هغـه احساس لـه مخې چې تاسې یې لرئ ستاسې بدن بـه د خوند او لذت څخه ډکیږي ، په تیره بیا چې د پروډیو سر نور هڅوونکي لاملونـه هم ورسره شي نو له تاسې به په ټولنه کې یو پیاوړی او باسواده ویاند جوړ کړي.

اوس که غواړئ چې په ویوکو له خپله لاسبري او تسلطه خبر شئ نو خپل د ثبت ټایپ مو راواخلئ هغه څه چې زه درته لیکم تاسې یې ولولئ او ثبت یې کړئ ډیر ښه نو چمتو یاست:

- : داوونی اوه ورځې دادي: شنبه ، یکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پنج شنبه او د جمعې مبارکه ورځ.

اوس پام وکړئ چې د شنبه ، یکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پنج شنبه پـه ویوکو کې د ن توری درنه میم نه دی لوستل شوی ؟...

تاسې هڅه وکړئ همدارنګه ستونزې راټولې کړئ او پـه تمرین او څیړنې سره یې کره او سمې بڼې پیدا بیا یې سره یوځای کړی او څوځو ځله یې ثبت او واورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هرحال دا ستاسو ژبه ده چې ویوکي سره بیلوي ، او ویوکي باید ستاسې ژبې ته دوکه ورنکړي.

ر :
مناسبه لهجه او دویلو طرز:

ستاسې لهجه او دویلو طرز باید د ویوکي له معنی او مفهوم سره په متناسبه توګه تغیر وخوري. یا په بل عبارت ددې ترڅنګه چې ستاسې غږ هیڅ ځانګړی او ټاکل شوی حالت نلري باید وکولای شئ هره لهجه او حالت چې مناسب وي ورکړئ ، دلته نو کابو یو هنر مند جوړیږئ. لاندې مثال ته ځیرشئ :
تاسې له خپلې میرمنې څخه پوښتنه کوئ: هلک ته دا درمل ورکړم ؟
میرمن مو په اوږدو چیغه کوي : ن............نه !
یعنې دهغې دا دویلو طرز ددې ښودنه کوي چې هیڅکله هم باید دا درمل ورنکړې.
او که ستاسې میرمن په لنډه او معمولي توګه ووایي : نه.
یعنې دا ددې ښودنه کوي چې نه اوس یې مه ورکوه یعنې وخت یې ندی.
اوس فرض کړئ له خپلې میرمنې سره مو خپل ماشوم ته د درمل په ورکولو کې د نظر اختلاف دی تاسې هم له هغې پوښتنه کوئ: دا درمل ماشوم ته ورکړم ؟ او هغه په پریکنده توګه وایي: نه !
یعنې په حقیقت کې وایي چې: نع
اوس دهغې دا لهجه تاسې ته څه معنی لري ښایي مفهوم یې داوي چې که د ماشوم ته دا دارو ورکړل نو زه به درسره جوړیږم.
بیا هم فرض کوو چې څو وختونه مو خپل ماشوم ته درمل ورکړي دي خو اغیزیې ندی کړی داځل بیا هماغه پوښتنه کوئ ستاسې میرمن دا ځل په سړه لهجه وایي : نه.
یعنې: پریږده یې نور دا درمل بې اغیزې دي.
وینئ چې یولنډ ددوه تورو لرونکی ویوکی څو ډوله معنی ګانې رامنځ ته کولای شي ، په یاد ولرئ هغه متن چې د پروګرام په توګه په واک کې لرئ شاید د ماشومانو لپاره کیسه وي شاید یوه ټوټه عرفاني شعر وي شاید طنز ، خبر او یاهم د بزګرئ په اړه درس وي. د یادو شوو توکو هریو ځانګړې لهجه او د ویلو طرز غواړي. تاسې کولای شئ په کومه لهجه چې د رحمان بابا شعر لولئ د کلیوالي روغتیا په اړه خبرې وکړئ ؟ کولای شئ په هغه مهربانئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ماشومانو لپاره کيسه لولئ سياسي يا اقتصادي تبصره ولولئ ؟ يا هم خبر ولولئ. خو نه نشئ کولای.
زما په نظر دا ښه خبره ده کله چې تاسې يو غم انګيز مطلب يا شعر لولئ په ځان کې لږ کينه را پيدا کړئ او کله چې طنز يا خندوونکی مطلب لولئ په خپله مو هم په شونډو موسکا خپره وي.
په ياد ولرئ وړاندې هم ټينګار وشو چې کله مو د لوستلو لپاره متن چمتو کړ او په ټولو شرايط سربيره مو متن درک هم کړ نو دا هم بده نده ترڅو چې مطلب ثبت کوئ شعر يو ځل ثبت کړئ وايې ورئ حتی څو ځله يې ثبت کړئ او هرځل يې په دقت سره واورئ په لسم ځل به پوه شئ چې له نهم ځله مو ډير ښه لوستلی دی خو يو به نو هغه وي چې ډير به ستړي ياست.

س :
په مهمو ويوکو او کلمو ټينګار:

هرمتن او مطلب د ځانګړي مفهوم او موخې لپاره ليکل کيږي چې نوموړې موخه او موضوع بايد اوريدونکی ستاسې له خولې واوري. هغه بايد په هغه څه چې ته او ليکونکی يې غواړئ د پوهولو لپاره وړاندې کړئ و پوهيږي.
په همدې خاطر لازمه ده چې په هغه ويوکو او کلمو چې د همدې موضوع او موخې د رسولو لپاره کاريږي هغه که خپله موضوع وي يا داسې څه چې د موضوع له رسولو سره مرسته کوي ستاسې په ټينګار او ادا سره تر اوريدونکو رسيږي لاندې مثال ته ځير شئ :

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.
اوس پورته غونډله څلور ځله ولولئ او هرځل په يوه کلمه يا ويوکي ټينګار وکړئ او وګورئ چې څرنګه مفهوم تغير مومي:

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې

يعني دا چې له احمد سره بل چا په کوڅه کې لوبې نه کولې بريالي ورسره لوبې کولې.

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعني بريالي په کوڅه کې له بل چا سره لوبې نه کولې د هغه لوبې له احمد سره وې.

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

يعني بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې بل ځای نه.

بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

يعني بريالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې هغوی بل څه نه کول يوازې لوبې يې کولې.
ځير شوئ چې ستاسې لفظي ټينګار په اوريدونکي څومره له اغيز ښندلای سي ؟
لاندې غونډله څوځله ولولئ او هرځل په يوه کلمه ټينګار وکړئ:

بالاخره به د جنګ له لمبو څخه يوازې افغانستان سرلوړی راوځي.
وبه ګورئ چې د هر ويوکي په پرتله به زيات يوازې د افغانستان په کلمه ټينګار ستاسې له پاره خوندور وي...

۲- لهجه:

موږ که د هرې سيمې يو ، که هره لهجه ولرو خو کله چې په راډيو کې خبرې کوو او ميليونونه کسان مو غږ اوري او هغه هم د بيلابيلو لهجو او سيمو وګړي ، نو موږ اړ يو چې په داسې لهجه خبرې وکړو چې ټولو ته د منلو وړ وي.
يو وياند چې په هره ژبه ويندويي کوي ، بايد په هغه په بشپړه توګه واکمن وي ، نه داسې لکه زموږ په هيواد کې بس که پښتون دی که فارسي ژبی خو چې هغه متن ولوستلای شي نور يې فکر ندی چې مطلب اوردو دی که پښتو خو بس وياند يې نور معلوم شوی دی. کله چې يو وياند په سيمه کې په دود ژبه او لهجه خبرې کوي خو د بلې سيمې لهجه ولري نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو اځې اوريدونکو ته يې د بيان درک ګرانيږي بلکې په هغه لهجه پورې به يې زيات اوريدونکي وهم خاندي.
ددې ترڅنګ به دې کمډي لوبغاړو لپآره يو مضمون هم په لاس ورکړي ، که باور نه کوی د هندوستان پښتو راديو ، دمسکو ، دچين او ځينو نورو راډيوګانو ته غوږ ونيسئ خندا به موراشي. په ياد مووي چې ښايي همدا لهجې دهغې سيمې په لهجو چې هلته هغه راديو زياته اوريدل کيږي اغيز وکړي. او داوريدونکو عادت شي.
زه يوه يادونه غواړم دلته وکړم او هغه داچې بايد ويندوی د پښتو هرتکی او هرتوری سم ادا کړی.اوس په ځينو راډيوګانو او تلويزيونونو کې حتی په بي بي سي کې هم دانا روغي لګيدلې ده چې فارسي ژبی راځي پښتو خبرونه لولي ، ښه فکر وکړئ چې فارسي ژبئ کولای سي د ټ ، ډال ، ړ ، ڼ ، ښ ، ږ ، څ او ځ يا نور توري هسې ولولي لکه چې يو پښتون يې لولي ؟ فکر نه کوم... او داچاره د هغې راډيو محبوبيت کموي ځکه چې ويا ند دومره مهم رول لري چې حتی خلک هغه راډيو يا تلويزيون په ويندويانو پيژني .
همدارنګه که په ټوله پښتونخوا کې يو پروګرام خپريږي. تاسې يې فرض کړی چې دکرونـدې پـه اړه دی او ددې پروګـرام چلوونکی پـه سـوچه خوسـتئ ژبـه خبـرې وکـړي يادځندراڼو ياد تڼيو يا نورو ياهم دبل ولايت يابلې لهجې نو په ننګرهار کې يو بزرګر به يې واوري خو فکر کوم چې حتماً به يو څه ووايي چې داګوره کومه پښتو غږوي زه خو پرې نه پوهيږم همداسې که دهمدغه بزګر په لهجه په تڼيو کې خپروني وکړې...

٣ – له اضافي غږونو او جملو پرته خبرې:
زموږ عادت دی کله چې خبرې کوو او په يو سم ويوکي کې فکر کوونو د (آ) (اِ) (اوم) او ... په څير غږونه باسو . زياتره هم دغونډلې په پيل يا منځ کې د (نو) يانورو په څير جملې کاروو . چې دخبرو کولو له موضوع سره هيڅ اړيکه هم نه لري. او پايله يې هم داوريدونکي سترې کيدل دي. او داسې ښودنه کوي چې ويا ند دخبرو لپاره چمتووالی نلري ياهم په وينا مسلط ندی او زياتره دوخت تيرول دي چې داچاره به لامل شي چې ډير ژر خپل اوريدونکي له لاسه ورکړئ.
په تيره بيا چې عادت مووي ځينې ورته ويوکي سره د او په وسيله وتړو او تکراري تکراري يې ووايو . که ويا ند کراري او سستې خبرې وکړي او دجملو پای هم همداسې پريږدي خو نو څه يې کوې هغه خو به نو له بد هم بدتر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پـه يـاد ولـرئ ، څـه پـه راديـو کـې څـه پـه تلويزيـون کـې څـه پـه اداره او دکارپـه ځـای کـې فصيحې رواني او له هه هو پرته خبرې وکړئ ترڅو مو خبرې اغيزمنې او تاسې هم ددرنـاوي وړ وئ.

۴ـ له ساه کښلو څخه سمه ګټه اخيستنه:

پوهيږئ چې هره دمه او ساه کښـل دوې مرحلې لري: يـو سـاه اخيـستنه بلـه سـاورکول. تاسـې چې کله هوا اخلئ نشی کولای خبرې وکـړئ. ستاسـې خبـرې د ساايـستلو پـه وخـت کـې دي يعني کله چې تاسې ساوباسئ.
تاسې بايد پـه خپلـه سـاه ايـستنه دومـره مـسلط وئ چـې وکـولای شـی لـه خپلـې سـاه ايـستنې څخه زياته اندازه استفاده وکړئ. داکار په ډير تمرين سره شونی دی.
دا تمرينونه کولای شی په کتابونو او نورو ليکلو کې وموموی چې دلته زه نسم کولای دومـره مثالونه درته راټول کړم چې تاسې پرې تکيه وکړئ نو تاسې ډيرې مطالعې ته اړياست.
خو تاسې له موږ سره لاندې جملې هم لولئ:
داجمله پوه يوه ساه ولولئ:

: لومړنۍ جمله بايد لنډه او پـه زړه پـورې وي ترڅـو اوريـدونکی يـې پـاتې برخـه پـه ځيرتيـا او دقت سره واوري. '

داخل جمله لږاوږدوو:

البته دا چـاره ستاسـو پـه سليقې او ذوق پـورې اړونـديږي ممکنـه ده دغـه لنـډه جملـه يـوه هيجاني پوښتنه وي اويا داسې څه وويل شي چې اوريدونکی شک او فکـر کولـو تـه اړ کړي
'

[2] ډاکټرعيسی ستانکزی: د راډيويي پروګرامونو له کتاب څخه
[2] دراډيويي پروګرامونو کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا

که ستاسو په خیرې موسکا خپره وي ستاسو د آواز دوستانه او مینه ناک لحن به له ورایه جوت وي او دا به یو برغولی وي چې ستاسو غلطۍ پټې کړي ...

تاسې باید د هرډول لیکنې لوستلو ته چمتو وئ ، د سا غوڅونکو ، اوږدو جملو ، غوڅو غوڅو جملو او داسې نورو ته .البته فکر مو وي چې کله کله متنونه په اوږدو عبارتونو سربېره سخت ویوکي هم لري . او ددې ټولو سره سره باید ستاسې د ساه او از څوک وانه وري ، په ټول کې ویلی شو چې باید په خپله ساه په بشپړه توګه واکمن وئ .
اوس هڅه وکړئ چې دا لاندې مطلب په لوړ آواز ووایئ او هڅه وکړئ چې په هره ساه سره ډیر ویوکي ولولئ خو روښانه او سلیس . دا کار ستاسې له تنفس سره مرسته کوي . تاسې کولای شئ هرځل خپل غږ ثبت کړئ او ځلونه ځلونه یې واورئ او خپلې تیروتنې سمې کړئ .

وږمې اوښکې پاکولې او ددروازې ترځنګ یې غوږ نیولی وو ، بېرته شاته روانه شوه او ټیکرې یې لیرې کړ وېښتان یې سم کړل ، او دغولي په منځ کې اوږده وغځېدله مخ ته یې دواړه لاسونه لپه ونیول ، په ژړا یې له ځانه سره ویل :
دا اکبر څه د شرم لوښی دی ، کاشکې زما سم وروروای ، کاشکې یو ځل مې پلار ته راغلی وای او مینه یې ورکړې وای د پلار همدا یو ارمان دی چې یو ځل اکبر ووینې ، او ورته وژاړي ... [4]

دا د کیسې یوه برخه ده ، کله چې تاسې بل ډول مطلب ثبت کوئ ، بیا اړیاست د تورو په ادا کې بل ډول شئ :
مثلاً دا ولولئ او ثبت یې کړئ :

انسانانو له وړاندې څخه کوښښ کاوه او تلوسه یې درلوده چې د ځمکې او نورو مخلوقاتو په اړه وپوهیږي ، دهمدې موخې لپاره یې له ډېرو وړاندې څخه په خیړنو او موندونو لاس پورې کړیدی چې دډیرخه په موندلو بریالي شوي هم دي ، تردې چې نن د سیارو په موندلو او په هغه کې دژوند کولو په فکر کې دي ، هوا ته خپل مالوماتي توکي

[4] د عبدالله الهام جمالزي د هندي خالونه لنډو کیسو له ټولګې د مسا پر کیسې یوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اســـتوي اود ځمکـــې مالومـــات راټولـــوي. خـــو دا چې د څېړنو پـــه لمړيـــو کې هـــم پوهانو او ستورپېژاندو داسې وسيلې درلودې کنه ؟، کوم چې پوهان او ستورپېژندوکي نن ورځ ترې ګټه اخلي ؟ سړئ له حيرانئ سره مخ کيږي.
تـالس د پخوانـي يونـان لـوی سـتوري پېژنـدونکی دلمرنيـونې (کـسوف) لـه يـوې پيـښې دميلاد څخه ۵۸۵ کاله وړاندې وړاندوينه کړې وه ، چې دا موندنه د تلسکوپ لـه موندنې تقريباً د ۲۰۰۰ کاله وړاندې خبره وه.
خو پخوانو څيړونکو د تلـسکوپ پـه ځـای نوروسـايل دلمـر ، ستورو او سـيارو د کچې او اندازې دا خيستلو لپاره درلودې.
همدارنګه لمرنی کس چې لـه ميلاد څخـه ۲۶۰ کالـه وړانـدې يې دلمرپـه چـورليځ د ځمکې د ګرځيدلو خبره کړې وه يوناني سـتوری پيژنـدونکي (آريـستارکوس aristarchus) وو ، خو د هغه وخت زيات رو خلکو باور نشو کولای چې ځمکه به هم خوځښت لـري تر څو ۲۰۰۰ کالـه وروسته پـه ۱۷۲۸ کـال مالومـه شـوه چې هغـه ببيښتيا ويلي وو. جيمزبراډلـي (James Bradley) انګليـسي سـتوري پيژنـدونکي د يولـوی تلـسکوپ پـه وسـيله جوتـه کـړه چې سـتوري ډيرکرار خوځښت لـري ځکـه نو ځمکـه هـم پـه خوځښت کـې ده او دلمرپـه چـورليځ چورليږي.
همدارنګه د ځمکې دلويوالي په اړه خلکورنګارنګ فکرونه کول له ميلاد څخه ۲۴۰ کالـه وړانـدې يونـانې سـتوري پيژنـدونکي (آراتـوزتنس) د ځمکـې د چاپيرپـه دقيقـه محاسـبه کارکولو ، چې په هغه وخت کې هيڅا هم دا فکر نه کولو چې ګواکې ځمکه بـه دومره ارتـه وي ...

خو دا څيزونه يوا ځې هغه د چاخبره سخت توکي يعنې ادبيـات يـې کمـزوي دي تاسـې د تکـړه ليکوالو متنونه ، سخت ، ادبي ، سياسی او نور متنونه پيدا کـړئ او پـرې تمـرين وکـړئ دا څيزونـه کـم دي او تاسـې نـه شـئ کـولای چـې يـوا ځې پـه همـدې تکيـه او بـسنه وکـړئ تاسـې پراخې مطالعې وکړئ ، او له رنګارنګ ليکنو سره ځان آشنا کړئ.

۵- د غږ آهنګ:

د عبدالله الهام جمالزي د فضايي موندنو له راټولو شوو مطالبو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کتاب چې مو زړه غواړي ولولئ ، هرډول تمرین چې اړیاست ترسره کړئ. په ورځ کې لس یا سل ځله خپل غږ ثبت کړئ او وایې ورئ. هرڅومره چې زړه مو غواړي کار وکړئ. د ویندویۍ لپاره باید ستاسې غږ خوښ کړ شوی وي. تاسې د اړې د ګر ګر په شان څرنګه یو متن لوستلئ شئ ؟ یا به څرنګه د متن په اړه خبرې وکړئ ؟ تاسې څرنګه په هغه غږ چې لکه د یو نامنظم ماشین په څیر دئ په چا کې نفوذ کولای شئ ؟ یو اځې یو تود او دښه اهنګ لرونکی غږ کولای شي په اوریدونکي کې نفوذ وکړي.
موږ اوس هم په رادیو او تلویزیون کې ډیر داسې ویندویان لرو چې ډیر بد غږ لري خو اوس هم هغه دي پروګرامونه وړاندې کوي. خو تاسې باید خپل غږ وروزئ او وبې ازموبئ.
زمري او پړانګان ، خرس او مار ، کوترې او خره روزي او هغه هڅوي ترڅو حیرانوونکي حرکات وړاندې کړي. ډیر خلک په زیات تمرین سره داسې حرکات ترسره کوي چې شادي یې هم نشي کولای.
موږ ک وروزي او په راکټ کې یې هوا ته استوي ، سپی روزي چې څرنګه خپل نوم ولیکي او یا پیانو وغږوي او ... موږ څرنګه پدې ټولو دباور سره سره نشو کولای چې په خپل غږ کې ښه والی راولو یا خپلې اشتباه ګانې لیرې کړو.
ګرانو دوستانو : خپل غږ وروزئ. او دخپل غږ په مټ خپل اوریدونکي بلې نړۍ ته یوسئ دا کار ډیر لوی کار دی او ډیر ښکلی.
ښه فکر وکړئ پښتو څومره ښکلې کلمې لري څورمه درنه او خوږه ژبه ده ، دا هم را سره منئ بیانو ولې هڅه نه کوئ چې ویندویي یې هم هماغه ډول خوږه او سلیسه وکړئ ؟
او بالاخره باید ترټولو ښه ویاند واوسئ.

۶ –د غږ حالت:

مایوه ویانده میرمن پیژندله چې بې له مبالغې یې په رادیوګانو او تلویزیونونو کې ترټولو ښه او ښکلی غږ درلود ، خو کله چې به مې یې غږ اوریده داسې احساس به مې کاوه چې ددې میرمنې په سینه دټولې دنیا غمونه پراته دي. دهغې ښکلي غږ یو قسم غمجن حالت درلود چې یو اځې د غمجنو متنونو سره لګیده.
هغې به عاشقانه غزلونه ، مرثیې او غمجنې کیسې په جادویې توګه لوستې خو هیڅکله یې هم نه شو کولای خبرونه یا یو کمډي مطلب یا طنز په اغیزمنه توګه ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه هم داسې ویاندان وو چې غړونه یې تردې برید ه کمډې ته برابروو چې که مو د ننګیار ناآشنا کوم طنز یا نورو لیکوالو کومه خندنۍ لیکنه ورکوله هرڅومره چې یې لوستلای تاسې به یې د بیا اوریدلو تمه کولای خو که د ورته یوه مرثیه ورکولای او هغوی لوستلای نو په هغه وخت کې به زه وایم چې خپله مړي هم ورته خپله خندا نشو قابو کولای.
ستاسې غږ باید د ښه آهنګ ترڅنګ له هرډول ځانګري حالت څخه پاک وي. ستاسې غږ باید داسې چمتو وي چې په هره بڼه چې لازمه وي په هر پروګرام او هر رول کې چې وئ نو سم او مناسب حالت ورکړئ.

۷- د ویلو په چټکوالي (سرعت) کې تغیر:

تاسې چې کله دیو متن په لوستلو بوخت یاست، ددې لپاره چې اوریدونکی زیات ځانته راکاږئ او هرڅومره یې زیات په ذهن په کې نفوذ وکړئ او دلیکوال پیغام ترټولو په سمه بڼه وررسوئ باید لکه یو بالرین هسې عمل وکړئ.
بالرین پخپله ځانګړې محدوده کې کله په خپله شاوخوا ځرخي، کله منډې وهي، کله دریږي، کله هوا ته پورته کیږي او په همداسې حالاتو کې خپل هنرونه ننداري ته ږدي چې په ټول کې ښکلي او په زړه پورې ننداره وړاندې کوي.
حیرانیږئ مه، زه نه وایم چې تاسې د متن دلوستلو په وخت هوا ته پورته شئ یا په خپل شاو خوا وځرخیږئ یا هم خپلې پښې تر اوږه واړوئ تاسې دخوځښت په ځای ویو کړئ او غونډله لرئ او دخپل اوریدونکي د راکاږلو لپاره اړیاست چې کله یې وځغلوئ کله یې کرار کړئ کله یې له معمولي نه هم کرار ولولئ.
تاسې په خپل ورځني ژوند کې په طبیعي ډول دا موضوع رعایتوئ. کله چې غوسه وئ او دعوا کوئ په چټکۍ سره خبرې کوئ او په لوړ آواز غږیږئ او کله چې غواړئ یو ماشوم ته نصیحت وکړئ نو په شمیر خبرې کوئ او په آرامه توکه...
لاندې عبارت ژر ژر او یوډول ولولئ:
کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده؟ ځواب یې ورکړ: اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس نوموړی عبارت بیا ځلي ولولئ خو وروستی غونډله آرامه او په شمیر بیان کړئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده ؟ ځواب یې ورکړ: اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس فکر وکړئ چې کوم ځل ستاسې لپاره قانع کوونکی وو .

تاسې د خبرو په چټکوالي کې د تغیر په وسیله چې دا هم په خپله یو ډول ټینګار دی کولای شئ مهم ټکي پیاوړي وښایاست او د اوریدونکي په ذهن کې یې ښه ځای په ځای کړای شئ او همدا خبره ده چې ستاسې د دندې یوه برخه یعني په ښه توګه تر اوریدونکي پورې د لیکوال د افکارو ورسول به مو ادا کړې وي.
یادونه کوم چې په په مهم غونډلو او ویوکو ټینګار یو هم په خپله د سرعت تغیر دی.
دریتم دا تغیر د فیلم په موسیقۍ کې هم شته دی ، تاسې یوه د ښار او تیښتې صحنه او بله د سمندر په غاړه د یوې غمجنې جینۍ د قدم وهلو صحنې په یاد کړئ.

اتم:
دغږ لوړول او ټیټول:

دغږ لوړول او ټیټول بې له شکه ستاسې په غږ کې اغیز لري. تاسې ټول متنونه او ټول شعرونه هسې نه شئ لوستلای لکه یوه ګاډۍ چې په هموار سړک په داسې حال کې چې ګاډیوان یې هم خوب وړی وي په یوډول ولولئ. هماغه ډول چې په ځینو ویوکو او غونډلو ټینګار پکار دی ، دغږ تغیر هم له شک پرته اړین دی .
ستاسو غږ باید د اوریدونکي په وجود کې اغیز وکړي. اوریدونکی باید قدم په قدم په تاسې پسې لاړ شي. په متن کې د موجودو خندګانو سره وخاندي او په خپګانونو یې خپه سي . ستاسې له متن او لوستونکي مضمون سره باید اوږه په اوږه روان وي او هرڅه چې ستاسې په متن کې تیریږي هغه هم حس کړي.
دا ستاسې دنده ده چې لکه یو هنرمند بې روحه کلماتو ته روح وبخښئ او هغه په ژوندۍ توګه دا اوریدونکي د غوږونو له لارې تر هغوی ورسوئ.
راځئ بیا هم له خپل ټیپ څخه کار واخلئ دا لاندې غونډله په یوډول ولولئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې په انتظار چې څوک ورپرانيزي او ماله دې بلاوژغوري دوره ترڅنګ مې سترګې کلکې پټې نيولې وې. چې ناڅاپه ورد کوټې د شر او شور په غږونو پرانستل شو او سترګې مې وغړولې چې نه هم بلاوه او نه هم د سپينو جامو اروا .[6]

نه ، نه ټايپ مه بندوه ، داځل همدا غونډله راواخله او داځل يې داسې ولوله چې هغه لمړۍ برخه يې په ويريدلي غږ ولوله او دوهمه برخه داسې ولوله لکه چې ته هم له هماغسې وخت سره مخ شوى يې ، يوځل ويريدلى يې او بياد نجات ميندلۍ دى.
تاسې په دې برخه کې ډيرې کيسې ولولئ ډيرې بيلابيل متنونه ولولئ ترڅو برياليې شئ چې د اوريدونکې احساسات هم خپل کړئ ، پدې وتوانيږئ هغه څه چې تاسې وايا ست هغه اوريدونکى هم حس کړي ترڅو په ښه توګه دليکوال ليکلې تراوريدونکې پورې ورسولاى سئ.

نهم:

له هرې مهمې خبرې وروسته ځنډ کول:

کله چې غواړئ يوه مهمه غونډله يا عبارت ولولئ ، او ددې لپاره چې لمړۍ جمله مو له راتلونکې جملې سره ونه ښبلې لږ ځنډ وکړئ.
خپل اوريدونکى وپوهوئ چې غواړئ يوه مهمه جمله ووايا ست ، اوريدونکى داسې چمتو کړئ او داسې يې ليوال کړئ چې پخوانۍ خبره يې په ذهن کې پاتې ده او چمتو دى چې ستاسې راتلونکې جمله هم په ډيره ليوالتيا واوري او په ذهن کې يې ښه پاتې شي.
همدارنګه کله چې مو خپله مهمه خبره وکړه نو بيا لږ شانته ځنډ وکړئ ترڅو مو خپلې مهمې جملې ته چې غوښتل مو بيان يې کړئ بشپړه خپلواکي مو ورکړې وي او دافرصت به دا هم وکولاى شي چې هغه جملې او خبرې يې ټولې په ښه توګه په ذهن کې پاتې شي ، او پدې به هم وپوهيږي چې ستاسې دا خبره يعنې ستاسې هغه مهمه خبره چې غوښتل مو په ښه توګه يې وروسوئ جلا وه او دا مخکې وروسته ځنډ هم د همدې جملې لپاره وو ، پداسې حال کې چې هرې خبرې مو شايد ځانګړې معنى او موخه درلوده.

---

[6] عبدالله الهام هندي خالونه لنډې کيسې ټولګه د پيريان د لنډې کيسې يوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً تاسې غواړئ چې خپلو هیوادوالو ته یوه مهمه خبره وکړئ او مهم مطلب وړاندې کړئ نو داسې پیل وکړئ:
ګرانو هیوادوالو !...
دلته لږ ځنډ وکړئ ترڅو اوریدونکی مو خبرو ته تلوسه پیدا کړي. دوام ورکړئ:
نن زموږ په تاریخ کې یوه له ویاړونو ډکه ورځ ده...
لدې ځنډ سره اوریدونکی نور هم لیواله کیږي او نوره یې هم ستاسې راتلونکو خبرو لپاره تنده او تلوسه زیاتیږي.
نن هغه ورځ ده چې زموږ هغه پلرونو او نیکونو چې نن یې هم زموږ په رګونو کې وینې بهیږي دهغوی وینې په جوش راغلي دي...
تاسې نوراړنه یاست چې دهرې جملې په اول او آخر کې بیا بیا ځنډونه وکړئ بلکې په خپله پوهیږئ چې نور نو باید مطلب ته په کومه لهجه دوام ورکړم او بې له ځنډه خپلې راتلونکې خبرې پسې وغزوئ.
پام مو وي ځینې وخت چې دکومې ملي ورځې په اړه خبرې کوئ یاهم کومه مهمه مسله وي او تاسې یې په اړه راپور وړاندې کوئ یاهم مقدمه لولئ چې خبرې درنه په چیغو بدلې نشي اوریدونکئ له ویرې خپله راډیو بنده نه کړي داچاره پخوا زیاته وه او اوس یوائې په ملي راډیو ټلویزیون کې دوام لري چې هغه داړتیا په خاطر ده.
په هرحال دا جهادي راډیوګانو او هغه کسانو چې غوښتل به یې دخلکو له احساساتو کار واخلي هغوی به په راډیوګانو کې چیغې وهلو ته مخه کړه اوس هم زه په یوه راډیو کې یو ویاند پیژنم چې کله به زه ورسره ستوډیو ته لاړم نوزه به یې له قوارې څخه ویریدلم داسې به یې له دې جملو سره پهلواني کوله.
زموږ په ملي راډیو ټلویزیون کې ځینې پخواني ویندویان شته چې په دې چاره کې ډیر وتلي دي او کولای شي هان په رګونو کې وینې په ځوښ راولي چې دا ډیر لوی هنر دی، خو باید پام وکړو یوځل بیا یادونه کوم چې خبرې رانه چیغې نشي او خپل اوریدونکی ونه ویروو.
دالاندې شعر ولولئ چې تاسې یې څرنګه لولئ:
البته د استاد ناشناس دویلو طرز پریږدئ هغه له یاده وباسئ داسې حس کړئ لکه چې د خپل اولسمشر او نورو وطنوالو په وړاندې له سټیج څخه دراډیو اوریدونکو ته وینا کوئ:
زماقندهاره !... دزمرو وطنه
زمادسرکشو پشتنو وطنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځومره ياغي يې !... صدقه د سمه
زما د سرکشو توريالو وطنه.

همداسې جملې او همداسې مطالب او همداسې شعرونه راټول کړئ او بيا د رسره ټيپ هم کيږدئ هله يې ځوځله ثبت او واورئ د هرځل په نسبت بل په احساساتي او ځنډ مراعات کړئ چې ځرنګه کيږي.

دغږ متانت:

خپله به مو هم ډير خلک ليدلي وي ، ځيني خلک دي ډيرې ژر ژر خبرې کوي ، حتى شونډې يې سره نه شئ بيلولاى چې اوس يې شونډې وتړل سوې که پرانستل سوې. ځيني خلک به مو ليدلي وي اوږدې اوږدې خبرې کوي او هرې بلې خبرې ته به يې انتظار باسئ.
دلته يو څه غواړم وو ايم هغه دا چې يوه ورځ يوه غونډه وه ډير خبريالان راغلي وو ، يو چارواکي خبرې کولې ډيرې آرامې خبرې يې کولې له هرې خبرې وروسته به يې يوه دمه کوله بيا به يې بله خبره کوله. په پاى کې ترې دغونډې وياند مننه وکړه ويل يې ډيره مننه چې خپلې عالمانه او ګټورې خبرې مو ګډونوالو ته واورولې ، زما د څنګ خبريال سره وښوريده ماته په غوږ شو ويل يې له موږ څخه مننه چې دا درې درې متره خبرو ته مو يې غوږ ونيولو ، يو عالم بايد په متانت سره خبرې وکړي ترڅو ددرک وړ وي.
تاسې هم بايد که کار مووينډويې هم نه وي بايد متانت ولرئ ، جملې او عبارتونه ستاسې په واک کې دي کولاى سئ لکه توپ هسې يې پورته پورته کړئ او چټک چټک پرې تير سئ کولاى سئ آرامې يې ولولئ ډيرې آرامې يې ولولئ او کولاى شئ چې په متانت سره يې په مناسبه توګه ولولئ او ښکلې لهجه او آهنګ ورکړئ .
تاسې ولې ديومتن دژر ژر لوستلو لپاره بيړه کوئ ؟ او يا هم د ځلور بيته شعر لپاره دومره پس پس کوئ خپل کلام ته مو شخيصت او مقام وبخښئ ، پريږدئ چې ستاسې خبرې د اوريدونکي تحسين او پام ځانته راوګرځوي.
هماغه ډول چې خپل زوى ياخپل کشر ورور مو په پام کې وي چې دروند خوى ولري او ډيره مينه ناک وي هماغه راز مو خپل غږ ته هم پام وکړئ او ښه يې نازوئ. ستاسې غږ ستاسې د شخصيت او بلد تيا ښودنه کوي. خلک هم دهمدې غږ په وسيله پيژني او که هغه دچاخبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروپیشنل ویاند وئ نو ژوند به مو دهمدې ویندویې پـه وسیله تیریـږي ، نوولې یې بایـد ونه روزئ.
پخوا یوه ورخ په کور کې ناست وم راډیو مې نیولې وه ، ویاند د کاروان صیب یو ډیر ښه شعر غوره کړئ وو ، زه هغه وخت په لیسه کې وم نه په ویندویې پوهیدم او نه هغه وخت ددې خیزونو وخت وو . شعر ډیر ښکلی شعر وو ، خو کله چې یې لمړئ فرد ختم شو نو ویاند په پس پس پیل وکړ راتلونکی بیت یې ددې لپاره چې بیا پکې تیروتنه ونه کړي هغه یې یو ځل له ځانه سره ولوست خو زه ښه پرې پوه شوم او راتلونکي بیت اوریدلو ته مې یې نوره لیوالتیا نه درلوده خو کله چې یې په بیت لوستلو پیل وکړ باور وکړئ چې له ډیرې غوسې مې راډیو بنده کړه ، ځکه کوم منظور چې د شاعر وو هغه یې یوور بلې خوا ته سره ګډوډ یې کړ له بلې خوا یې غږ داسې بې متانته او بې خوږو وو چې تابه ویل په کومه کوڅه کې ولاړ دی او له ځانه سره هغه د چاخبره بابولالې وایي.
که داځینې سپارښتنې مو په نظر کې وي او له خپل غږ سره هم ډیر کوښښ وکړئ ویې روزئ نو د خپل غږ له متانت سره به مو مرسته کړې وي.
خو ... ریښتیا مطالعه او تمرین هیڅکله له یاده مه باسئ.
او په پای کې به یوه بله یادونه هم وکړم هغه داچې ګورئ پام مو وي اوریدونکی یوائې په دوه وختونو کې غواړي چې جمله بیا واوري یو داچې په مفهوم پوه نشي بل داچې خبره ډیره پرې خوږه ولګي.
نور خپله پوهیږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه:

دمتنونو ډلبندي

ټول متنونه چې له راډیو یا ټلویزیون څخه خپریږي ، باید یو اځې یو ویاند ونه لولي ښایي ځینې داسې متنونه وي چې که ښځینه ویانده یې لولي داوریدونکي یا لیدونکي خوښ نشي یاهم داسې متنونه وي چې که نارینه یې لولي ښایي له سره هغه دچاخبره شرم وي.
پخوا هم وویل شول ځینې متنونه لکه خندني ، ټراجیډي ، سیاسي ، ټولنیز او یانور هریوځانګړې لهجه او دویلو طرز ته اړتیا لري. چې په خواشینئ سره به وو ایو زمونږ په راډیوګانو او ټلویزیونونو کې بس ټول متنونه یوکس یا یو ویاند یاویانده لولي او توپیر ورته نه لري.
خو دې ټکي ته باید پروډیوسران او جوړوونکي ډیر ځیر وي چې ښایي دداسې بې غورئ پایله سخته وي او اوریدونکي یالیدونکي له لاسه ورکړي.
ایرانی لیکوال حسن شیدا متنونه په درې ډوله ویشي:
١ نارینه متنونه
٢ ښځینه متنونه
٣ خنثی متنونه
خو کېدای شي پدې درې ډولونو ځینې نور ډولونه لکه ماشومانه او ګډ متنونه هم زیات شي چې ددغه متنونو په نظر کې نیول هم ډیر اړین او زمونږ په راډیو ټلویزیون کې ورته له سره پام نه کیږي.
ځینې شعرونه شته چې سړی فکر کوي چې یو اځې یې له اکبر ایازي[7] څخه واوري نو خوند به تري اخلي لکه دکاروان ، جهاني او یانورو تکړه شاعرانو شعرونه ، خو ځینې وخت که هماغه شعر ښځینه ویاندې ته ورکړل شي ښایي له هغه هم ډیرخوند واخلو.

---

[7] دافغانستان د راډیوټلویزیون تکړه او وتلی ویاند چې اوس په آزادی راډیوکې کار کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروان صیب هماغه شعر چې درانه ایازي صیب ویلی دی (هغه دنگه جینئ) که ښځینه ویانده یې ولولي ښایي پرې وهم خاندو مگرځینې شعرونه که بیا نارینه ویاند ووایي هم همداسې ، ځکه یو خو له سره نارینه او ښځینه احساسات توپیر لري بل غږ له هرڅه زیات دشعر په اغیز کې رول لوبوي.

په نثر کې هم باید په بشپړه توگه دا څیزونه مراعات شي ، یوازې شعر هم شرط ندی ،کله کله زموږ په راډیو ټلویزیون کې داسې هم شوي دي چې ښځې ته هیڅ ونډه نه ده ورکړل شوې او حتی په هغه پروگرامونو کې چې دښځینه وو لپاره خپریږي هم نارینه ویندویي کوي چې دا دپروگرام په اغیز کې کمی راولي.

یاهم ځینې وخت داسې شي لکه د آزادئ راډیو یو پروگرام چې نه پوهیږم اوس به خپریږي کنه (دستورو سیند) واقعاً ښه پروگرام وو ، ډیرو درنو او تکړه خویندو چلاوه ، واقعاً ښه شعرونه یې ټاکل او ښکلي به یې لوستل ، خو کله کله به داسې شعرونه پکې خپاره شول چې نارینه ویاند ته به یې اړتیا درلوده ، خو دهغوی ډیرو هڅو او ښه نیت پدې پرده اچولې وه خو باید په راتلونکي کې دغه څیزونو ته ډیر پام وشي.

دنثر برخه هم داسې ده ځینې متنونه شته چې باید ښځینه ویانده یې ولولي او د نارینه په ویاندئ سره خپل خوند له لاسه ورکوي ،یاهم سرچپه.

دماشومانو کوم پروگرامونه چې دي باید ویاند دماشومانو په ژبه خبرې وکړي دماشومانو د احساساتو په ژبه خبرې وکړي.

که څه هم تراوسه زموږ په ټلویزیونونو او راډیوگانو کې دماشومانو لپاره پروگرامونه کم دي خو کوم چې شته هم دي د ویندویۍ کیفیت یې کمزوری دی ، د دغه پروگرامونو ویندویان باید داسې خبرې وکړي لکه دماشومان نازک او خواږه احساسات ، لکه دهغوی په ژبه د ببگا کیسې.

خو زموږ ویندویان داسې خبرې ورته کوي ته به وایې چې ښه لوی لوی گمراهان یې پروگرام گوري او دوی ورته لارښونه کوي ، کله هم په تیزئ خبرې کوي کله یې هغه موسکند لحن له یاده وتلی وي کله هم پیچلي کلمات کاروي. چې ماشومان ښایي په هغه کلماتو له سره ونه پوهیږي یابه هم له مور او پلار نه مرسته غواړي.

یوه ورځ دسلام وطندار پروگرام خپریده ، دماشومانو لپاره وو ، زما دیوملگري کوچنی زوی هم ورته ناست وو ، ښه ورته ځیر وو ، هره خبره یې دزړه په غوږونو اوریده ، په راډیو کې دماشومانو په اړه خبرې کېدې ، خو کله به چې ماشوم ټنډه تروه کړه (غوسه به ورغله)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو زه به راډيو ته ځير شوم وياند به چې کله لږ سخته کلمه وکاروله هغه ته به غوسه ورغله او کله به چې وياند وويل چې ګلونو ماشومانو يا... نو ماشوم به موسک شو .
همدارنګه ځوکسيز متنونه ځيني متنونه دي چې ځوکسان يې لوستلای شي ، مثلاً د کيسو غوندې متنونه چې راوي هم پکې وي او د کيسو يو يادوه کرکټرونه هم.
ياهم کومه ژباړه وي لکه ګردي ميزونه چې بايد بيلابيل غړونه پکې وي. ياهم نور داسې پروګرامونه چې د ځوکسانو د خولې ويلي ځيزونه پکې لوستل کيږي.
خنثی متنونه هم ډير دي ځيني داسې متنونه شته چې که يې نارينه ولولي او که ښځينه په اغيز کې يې توپير نه راځي همداغه يو قسم اغيز کوي چې پدې ډول متنونو کې بيا د پروګرامونو جوړونکي اړ ندي چې ښځينه او نارينه وياندويان دواړه پيدا کړي.

دغږ تناسب:
په هرډول متن کې د غږ تناسب ته اړتيا شته ، که تاسې نارينه متن لولئ که ښځينه ، ماشومانه ياهم ټوليز نو بايد د خپل غږ تناسب مو په پام کې وي.
دې ته مو بايد پام وي چې ستاسې غږ بايد له پروګرام سره مناسب وي ، ځينې وختونه لکه په ځينو ډرامو کې تاسې کولای شی غږ نری يا غټ کړی خو کله چې سياسی يا اقتصادي متن لولی ځرنګه کولای شئ غږ بدل کړئ.
داسې هم مه انګيرئ چې تاسې دومره هنرمند ياستئ چې په يو پروګرام کې ددومره ستر کار تر وودو ووتلا ی شئ.
کيدای شي تاسې په ځو بيلابيلو پروګرامونو کې د کارپوه په توګه نظر ورکړای شئ ، نقد وکړئ مګر نشئ کولای په ټولو پروګرامونو کې يو ډول وينډويي وکړائ شئ.
او بالاخره دا چې خپل ځای او خپل غږ وساتئ داسې مه کوی چې کله اوريدونکی يا ليدونکی ووايي: فلانی ښه وياند دی خو کاشکي چې ځان يې نه وای هرکاره کړی.
چې دلته هماغه ټکو ته دقت پکار دی چې بايد ښځينه او نارينه متنونه بيل او په خپل ځای ولوستل شي ، ماشومانه متنونه په خپل ځای ، خپله لهجه ، لحن ، طرز او خپله چټکځ سره ولوستل شي او ټوليز هم په خپل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه ليږد :

که څه هم پدې اړه پخوا بحث وشو چې تاسې بايد په هغه کچه چې اړينه ده دليکوال مطلب تراوريدونکي يا لوستونکي پورې ورسوئ ، خو دلته يو څو ټکي زياتول غواړم .
په هرپروګرام ياهرهغه څه کې چې تاسې يې داوريدونکي يا لوستونکي په وړاندې ږدئ څو کسانو کار کړئ او زيار يې ايستلی دی ، څيړونکي ، ليکوال ، ايډيټر پروډيسر ، کمره مين او ياهم تخنيکرانو او نورو کسانو خو اوريدونکی يا ليدونکی يو اځې تاسې پيژني هغه خبر ندی چې ددغه پروګرام ، طنز ، خبر ... دمتن لپاره چا څيړنه کړې ده چا ليکلی دی چا ايډيټ کړی دی ؟ هغه يو اځې پوهيږي چې داپروګرام فلاني وړاندې کړ فلانئ راډيو فلانې ټلويزيون وړاندې کړ ، خو تاسې بايد په متن دومره تسلط ولرئ او دومره ښه پروګرام وړاندې کړئ چې اوريدونکی فکر وکړي چې تاسې خپله دمتن څيړونکی هم ياست ليکونکی او نور ټول تاسې خپله ياست .
کله چې څوک يو ښکلی ګل ګوري نو وايي چې به به عجب ښه ګل دی ؟ نه وايي چې عجبه ښه خاوره ده ؟ عجب ښه باغوان دی ؟ عجب ښه لمر دی ؟ عجبې ښې اوبه دي ؟ او ... تاسې هم هڅه وکړئ چې اوريدونکی يا کتونکی ووايي چې عجب ښه پروګرام دی او تاسې بايد وځليږئ .
بې شکه تاسې ياست چې د څيړونکي ، ليکوال ، ايډيټر او نورو ابرو ساتئ او داټول په ډير تمرين او مطالعه سره شوني دي ، تاسې چې کله کوم پروګرام وړاندې کوئ وړاندې بايد دهغه له ليکوال او پروډيوسر سره خبرې وکړئ دپروګرام په اړه کافي معلومات ترلاسه کړئ
.
تاسې چې کله يو خبر لولئ يا کومه سياسی پيښه ياکوم بل پروګرام وړاندې کوئ اوريدونکی بايد فکر وکړي چې ګواکې خپله تاسې تللي ياست هغه پېښه مو په خپلو سترګو ليدلې ده (تاسې بايد خبر ورکړئ ، نه دا چې يو اځې خبر ولولئ) .
کله چې يو خبر لولئ بايد داسې يې ولولئ لکه چې تاسې په خپلو سترګو پېښه له نږدې ليدلې ده ، ځيرلې موده او غور مو پرې کړئ بيايې له اوريدونکو سره شريکوئ ، که کومه سياسي پيښه يا تبصره لولئ بايد داسې يې ولولئ لکه يو ښه کارپوه چې خبرې کوي .
همدا رنګه خندني او ټراټيجيډي متنونه ، تاسې که له طنز سره پوره بلد نه وئ ، يا يې په اړه معلومات ونه لرئ يامو چېرته نه وي لوستي ښايي تاسې په هغې کې ناکام شئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې له طنز سره نه وئ آشنا ، دهغه له نازکو ټکو سره له خندنیو کلمو سره او پـدې برخه کـې مـو تمـرنین نـه وي درلـودلئ نـو وبـه نـشئ کـولای څرنګـه چـې بایـده ده هغـه ډول بـه تراوریدونکي پورې مطلب ورسوئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورمه برخه :

ویندویي په ټلویزیون کې:

تاسې به فکر کوئ چې په ټلویزیون کې ویندویي ستونزمنه ده ، خو نه داسې نه ده په تیره بیا اوس چې امکانات زیات شوي دي ، که څه هم چې د تصویر د ثبت ، د حرکاتو د کنټرول ، دځیرې د حالت او د کمرو د ځای په ځای کیدلو او نورو لاملونو له کبله په ټلویزیون کې د پروګرام ترسره کول یو څه ګران دي خو داهم باید له یاده ونه باسو چې د ټلویزیون کتونکي سربیره پردې چې غوږونه یې کار کوي سترګې یې هم کار کوي ، په همدې خاطر ستاسو د غږ تغیر ، دکاغذ کړپ کړوپ او حتی ستاسې د ټوخي غږ کېدای شي دهغه پام جلب نکړي په داسې حال کې چې د راډیو د اوریدونکي ټول پام په غوږ کې تاسې ته متوجه وي .
په ټلویژني پروګرامونو کې د نور او تصویري لوبو یاهم د کامپیوتري ځلاوو ، دعکس او سلایډ او لیکنو د ښودلو له کبله یاهم د باران داوریدلو اود دود د پیداکولو په څیر له نورو تدابیرو څخه په استفادې سره کېدای شي چې د لیدونکي پام ستاسو له غږ څخه بل خوا واوړي. خو په راډیو کې هرڅه په غږ پورې تړلي دي.
دا چې د تلویزیون لیدونکی تاسې نهویني نو ډیر وخت ستاسې د کلمو په صحیح تکرار یا هم د کاغذ او چوکئ په غږونو هغه دچاخبره سترګې پټوي او کله خوهم له سره د ویاند د غږ بدوالي ته هم نه متوجه کیږي.
چې په خواشینئ سره به وواېو زموږ په ټلویزیونونو کې هم یواځې همدې ټکي ته پام شوی او د ټلویزیون ویاند نو جوړ شوی دی یو هنرمند او د هندي فلمونو هلک .
کله چې د ټلویزیون لپاره کوم ویاند استخدامیږي نو باید سربیره پردې چې غږ ته یې پوره پوره پاملرنه اړینه ده بلکې د ځیرې حالت ، د غړو حرکاتو او د سترګو د لیدلو قسم ته یې هم باید ډیره پاملرنه وشي.
د راډیو د ویاند د پروجکټورونو له روښانیئ سره سروکار نشته او تل اړهم ندی چې سر له لیکنې پورته کړي او کمرې ته وګوري او یاهم ځینې جملې له یادو ذده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنگه د راډیو ویاند یوه دا آسانتیا هم لري چې د جامو خرابوالی یې د کار خنډ نه کیږي او زړه به یې له جامو سره نه وي کښاله چې له ځان سره وو ایي اخ جامې مې غیر منظمې نه وي وینښتان مې جوړوي او د کمرې په انتخاب کې سهوه نسم یا هم د ځینو خبرونه لیډونه او یانورې جملې اشتباه یاد ته و نه سپارم.

ځکه نو ویلی شو چې د راډیوویاند یوازې غږ او بس ، هغه اړ دی یوازې خپل غږ وروزي او د خپل غږ د ښه والي لپاره هڅه وکړي ، او خپل ټول ذده په خپل غږ کې وکاروي ځکه چې د اوریدونکي له ځیر غوږونو څخه د تیښتې هیڅ بله لاره نلري.

د راډیو د ویاند یو ځنډ اوریدونکی دومره غوسه کوي چې راډیو بندوي ، یو وړوکی ټوخی یې په اوریدونکي داسې بده اغیزه کوي لکه یو بم د کاغذ غږ یې لکه اره د اوریدونکي په اعصابو کې ګرځي.

خو په ټلویزیون کې ډیرڅه توپیر لري چې د هغه لپاره په لاندې بحثونو کې د روښانولو هڅه کوو :

لمړی: د پروګرامونو ډلبندي

دلته هم هماغه د متن بحث ډیر مطرح دی ، څرنګه چې متنونه په ښځینه ، نارینه ، ماشومانه او ټولیز ویشلای شو همدغه ډول پروګرامونه هم ویشلی شو .

مثلاً که تاسې له تلویزیون څخه یا هم له راډیو څخه د پهلوانئ دلوبو یو رپوټ اورئ او یوه نازکه جینئ یې وړاندې کوي ، کله چې صحنه هیجاني کیږي او پهلوان خپل ټول زور کوي هغه جینئ به څرنګه وکولای شي په خپل نازک غږ داسې درنې خبرې وکړي که یې کوي هم ستاسې به پرې خندا رانه شي ؟

یا هم ناڅاپه د ټلویزیون په پرده یو بریتو سړی ښکاره شي او وو ایي چې غواړي ښځو ته اوبدل ور ذده کړي ، او یوه ښه لویه او سپنیزه میله یې هم په لاس کې وي پرې وبه نه خاندئ ؟

یا هم د خبرونو په مهال یو اووه اته کلن ماشوم راشي د لویانو په پروګرام کې د کمرې مخ ته کیني او سیاسی او اقتصادي خبرونه ولولي که څه هم دوینډویی ټول اصلونه مراعات کړي ، په ښه لهجه ، مناسب لحن او د جملو مکثونه او هرڅه په ښه توګه مراعات کړي خو بیا هم تاسې به یې په خبرونو باور وکړئ که څه هم ټول دقیق وي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو نه تاسې د پهلوانئ له لوبو څخه د راپور لپاره مناسبې خیرې او مناسب غږ ته اړتیا لرئ ، د پخلي او اوبدلو د پروګرام لپاره هم مناسبو خیرو او غږونو ته اړتیا لرئ ، د خبرونو او نورو پروګرامونو لپاره هم همداسې.
کله چې لیدونکی له تاسې څخه راپور اوري باید ستاسې د متن لیکوال یې له یاده ووځي اوریدونکی او لیدونکی باید تصور وکړي چې هغه څه چې تاسې یې وایاست ستاسې د خپلې خیړنې او فکر حاصل دی.
پس پام مو وي چې هر څه هم مسولینو او پروډیوسرانو ته مه سپارئ ، او دې ټکو ته باید پروډیوسران هم په جدي توګه پام وکړي.

دوهم : د خیرې تناسب

تاسې باید هڅه وکړئ د یو پښتون او یو افغان په توګه هغو کسانو ته چې ستاسې پروګرام ګوري او اوري وښایاست چې تاسې له پښتنو سیمو او افغانستانه خبرې کوئ او افغانان یاست ، پام مو وي هغه کسان چې ستاسې پروګرام ګوري هغه ټول له امریکا څخه ندي راغلي او نه یې هم له هغو او د هغوی له جامو سره د ومره مینه لري لکه تاسې یې چې لرئ.
کله چې ستاسې پروګرام پښتنانه او افغانان ګوري تاسې باید لکه یو افغان او پښتون وئ ترڅو هغوی موخپل وبولي او د پردي په سترګه درته ونه ګوري ، دا د هغوی په واک کې دي چې بل ټلویژن ونیسي او خبرونه یې واوري ، ښایي ستاسې له دې پردي توب به یې ښه رانه شي
.
او که چیرې تاسې دیوکلتوري یا دودیز پروګرام په اړه خبرې کوئ او جامې مو افغانې او پښتنې نه وي هسې مثال به ولري لکه د هغه چا نصیحت چې خپله پرې عمل نه کوي او دا جوته شوې ده چې هغه بیا اغیز هم نه لري.
خو په هرحال تاسې باید خپل موډ په ښه توګه سم کړئ مثلاً : مخ ، سن ، رنګ ، د ویښتانو ډول ، مزې توب (چاقي) ډنګروالی او نور ...

دریم:
جامه مو باید له پروګرام سره سمه وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلاى شو چې هر پروګرام ځانګړي جامې غواړي. ياپه بل عبارت هرويانديايد له خپل اړوند پروګرام سره سمې جامې واغوندي.
مثلاً: دخبرونو وياند رسمي جامه ، دکلتوري پروګرام چلوونکی ملي او ځايي جامه ، دسپورټ چلوونکی آزاده او سپورتي جامه او نور... ولري.
که د ډاکټرئ دپروګرام چلوونکی چې خلکو د ځينو ناروغيو درملونه په ګوته کوي له خپل واسکټ او ګوشئ سره ښکاره شي نوښه به نه وي ؟.
حتی که شوني وي چې بک ګرونډ صحنې هم مناسبې وي مثلاً که يوډاکټر په يو روغتون يا درملتون کې خپل پروګرام جوړ کړي او هلته خپلو ليدونکوته درملونه وښايي او د سپورټ دپروګرام چلوونکی له يولوبغالي ځخه ځومره به ښه وي او ليدونکی به يې ترپخوا زيات پروګرام وګوري او وبه يې مني.

څلورم:

دپروګرام له وخت سره سمې جامې:

ډيرکله ماپه خپلو تلويزيونونو کې ليدلي دي چې حتی په اوړي کې يې دژمي جامې اچولې دي په داسې حال کې چې پروګرام هم په اوړي کې ثبت شوی دی او په اوړي کې دادي خپريږي او ياهم په ژمي کې د اوړي جامې اچوي.
پام مو وي چې ستاسې د پروګرام ليدونکي هغه مهال ستاسې پروګرام ګوري چې له تلويزيون ځخه خپريږي او پروګرام هغه مهال له تلويزيون ځخه خپريږي چې پروډيوسر او مسولين يې وخت مناسب وبولي.
که يوپروګرام په زمري (اسد) مياشت کې ثبت شوی دی او خپريږي د جديې په مياشت کې نو ليدنکی به څه احساس ولري ستاسې هغه جامې چې ګوري او دکور نه بهر واوري اويخ ګوري ، دا همداسې مثال لري لکه د تيرې اونئ ورځپاڼه هغه څوک نن نه لولي که هرڅومره يې مطالب نه زړېدونکي وي ستاسې دپروګرام منځ پانګه به هم داسې وي چې نه به وي زړه شوې خو بيا هم اوريدونکی يې نه ګوري غواړي تازه تازه ځيزونه وګوري.
دغه مسلې ته پام اړين دی چې په ليدونکو اغيز کوي او له تلويزيون ځخه د نن ورځې د خيرې او نن ورځې دخبرونو په خپرېدلو کې هم مرسته کوي.

ستاسې دځيرې سمون:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې وخت اړینه وي چې ستاسې په څیره کې خندا او موسکا ولیدل شي ، خو ځینې وخت بیا موسکا بیخي هغه د چاخبره عیب وي ، مثلاً تاسې د یو ملي شخصیت د مړینې خبر لولئ او د ټلویزیون ټول کتونکي دومره اغیزمن شوي وي چې سترګې یې نمجنې شوې وي او تاسې د خبر په پای کې موسک شئ یاهم خبر په شوخه لهجه ولولئ نه یوازې به د رنه لیدونکی خپه شي بلکه یوډول سپکاوئ ګڼل کیږي .
همدا راز که یو د خوښئ او خندا خبر یا پروګرام وي تاسې تندی هغه د چاخبره ګونځې وي ترپایه مو څیره موسکا ونه لیدل شي اوریدونکی داسې احساس کوي لکه هیڅ چې یې نه وي لیدلي سربیره پدې د هغه زړه د هم مات کړ ، د هغه چازحمتونه چې د دغه پروګرام لپاره یې ایستلي وو هم په اوبو لاهو شول ، ځکه دا پروګرام یو تفریحي پروګرام وو او تاسې یوازې په کتلو او د خپلې څیرې په ډول سره د هغه ټول شور له منځه یوور .
نو د هرپروګرام لپاره ځانګړې څیره ولرئ یا په بل عبارت په خوښئ خوښ شئ په غم کې غمجن .

د توجه جلبول :

تاسې پرته لدې چې د کمرې په مخ کې مطلب یا متن لولئ تاسې د تلویزیون له لارې ډیرو خلکو په کورونو کې هم یاست ، د هغوی په کورونو کې له هغوی سره خبرې کوئ ، داسې مه کوئ چې خلک ستاسې له څیرې څخه ستړي شي ، یا یوډول کینئ او یوازې خوله وخوځوئ چې اوریدونکی آخر په خپل ځای کې تنګ شي زړه یې غواړي چې تاسې لږ وخوځیږئ .
ددې لپاره چې اوریدونکي مو پرینږدي او ترپایه درسره پاتې شي هسې حرکات ولرئ چې هغوی درته ځیر شي تاسې یې له یاده ونه وځئ .
خو هسې هم مه کوئ چې هغه مو د متن منځ پانګه له یاده وباسي او یوازې ستاسې د اداګانو سیل وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځمه برخه:

وروستئ سپارښتني:

کله مو چې پورته سپارښتني ټولې عملي کړې او نور نو چمتو یاست چې کار پیل کړئ نو ددې لپاره چې نور په کار پیل وکړئ دا څو سپارښتنې د وروستي یادښت په توګه په یاد وساتئ.

اول: په متن یا هغه څه چې وایاست باید تسلط ولرئ:

پدې اړه پخوا هم خبرې شوي دي خو دلته یو څه توپیر لري.
که تاسې یوائې دیو مطلب ویاند یاست یعني اړیاست متن ولولئ ، ستاسې ټولـه دنده دهغه سم لوستل دي. خو که دکوم پروګرام چلوونکی یاست چې په هغه کې دمیلمه دشتون اړتیا وي ، نوښه داده چې لږ ترلږه سلام او د پروګرام پیل او دپروګرام معرفي او دپرورګرام خدای پاماني درسره ولیکئ او یادې کړئ.
په متن یا هغه څه چې لولئ او وایاست ستاسې تسلط سل په سل کې اړین دی. په هغه څه سربیره چې وړاندې مو وویل او تاسې هم لږ تمرین وکړ اوس وړاندې تردې چې د میکروفون ترشا کینئ په متن د تسلط لپاره لاندې ټکي هم په نظر کې ونیسئ:

الف: د لوستلو او لیکلي شوو څیزونو ترمنځ د توپیر تشخیص

لیکوال هغه متن چې تاسې ته درکوي ښایي داسې جملې او کلمې یې پکې ځای کړې وي چې یوائې لیکل کیږي او لوستل کیږي نه. مثلاً لیکوال لیکي: کومو مسلو ته چې پورته اشاره وشوه ، یا هغه څه چې پورته ولیکل شول ،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داډول جملې لیکوال د لوستونکي لپاره کاروي نه وياندد اوريدونکي لپاره.
ځينې وخت ليکوال په يو متن کې د يو څيز د توضيح او تشريح لپاره ځينې ضروري يادونې په قوس کې نيسي مثلاً:
افغانانو ننني له ويارېدکه ورځ (د خپلواکۍ ورځ)په داسې شرايطو کې ونمانځله چې دهيواد په ګوټ ګوټ کې ترهګرا قدمات دوام لري..
چې دلته ليکوال يواځې يادونه کوي خو تاسې اړياست چې متن وړاندې لدې چې ستومه يو ته يوسئ بايد پوره پوره مو داڅيزونه سره سم کړي وي.

ب: نښې اينښودنې

دا په ياد ولرئ چې که غواړئ په متن ښه برلاسي وئ او زيات تسلط پرې ولرئ نو په متن کې نښې وليکئ.
مثلاً د نقطو په اينښودلو ، ويرګل او سواليې په څيرنښې کولای شي چې ستاسې په کار کې هم آساني راولي او هم تاسې وکولای شئ څرنګه چې وړاندې مو پرې غور کړئ په معنى مو يې ځان پوه کړئ هغسې پرې اوريدونکی هم پوه کړائ شئ.
کابو ټول باتجربه ويندويان ځان ته ځانګړې نښې ليکي ترڅو د متن د لوستلو په مهال يې په ياد وي چې مثلاً جمله څرنګه پيل کړي او يا يې څرنګه پای ته ورسوي او يا هم چېرته په کومو جملو ټينګار وکړي.
هغه نښې چې په متن کې يې ږدئ سرک ته ورته دي. تاسې که هرڅو په خپلو سالمو سترګو لاره وينئ خو بيا هم نښو نښانو ته اړتيا لرئ. ستاسې يوه وړه اشتباه د ټول پروګرام د ثبتيدا خنډ کيږي او څه شيبه به ځنډ کوئ بيا به شروع کوئ چې هله مو د غږ آهنګ هم تغير کوي شايد هم چې لحن يا لهجه مو هم فرق وکړي ، چې داکار بيا په تلويزيون کې يو څه زياتې ستونزې زيږولای شي.
حتماً په متن کې نښې ځان ته کيږدئ او پدې برخه کې له ليکوال او پروډيوسر څخه هم مرسته وغواړئ.

ج: نورې خبرتياوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم ډېره ښه خبره ده چې په هغه څه په خبريدا سربېره چې په متن کې راغلي دي په نورو برخو کې هم خبر شئ ، دغه کار به له تاسې سره مرسته وکړي چې ترڅو هرڅومره ژر کولائ شئ په متن کې مسلط شئ.
ددغه خبرتياوو ترلاسه کول بيا په هغه پروګرامونو کې ډېر اړين دی چې هلته بشپړ متن نشته او لکه مرکې ډېرې اړينې دي.
پدې برخه کې هغه ليکوال يا هغه څوک چې ورسره مرکه کيږي ښه معلومات درکولائ شي.

روغتيا او آرامښت:

کله چې ټاکل شوې وي پروګرام ثبت کړئ تاسې بايد داسې پلانونه وکړئ چې په ښه روغتيا او آرامښت سره ستوډيو ته لاړ شئ.
په ډاډ سره ويلی شو چې ستاسې ستړيا او غوسه په پروګرام اغيز کوي ، د ستړي وياند غږ يا د هغه وياند غږ چې زکام وي خپل اصلي حالت له لاسه ورکړی وي او د اوريدنکي د خوښې وړ غږ ندی ،مګر دا چې تاسې وغواړئ د يوزکام وياند رول ولوبوئ !
ځکه نو په تيره هغه ويندويان چې هره ورځ پروګرام لري بايد ښه صحت ولري او په بشپړه توګه آرام او هغه د چاخبره عادي وي.
يوه تجربه هم داده چې له ويندويې وړاندې د يو يادوه ګيلاسونو نيمه ګرمو اوبو څښل هم ګټه لري.

دريم: مرېښت او وړې توب:

تاسې بايد پوه شئ چې په څرنګه معده ښه کار کولی شئ ؟ زه فکر کوم چې په ډېره ډکه معده يا ډېره تشه ګېډه هم نشئ کولای په ښه توګه پروګرام وړاندې کړئ.
خپل ځان وازمويئ په دې اړه هم يوه بله تجربه داده چې وړاندې له دې چې د پروګرام ثبت ته لاړ شئ په اوبو کې لږ دليمو اوبه وڅښئ ترڅو چې حلق مو وچ نشي.

څلورم: مناسبې جامې:

د مناسبو جامو منظور هغه جامې دي چې تاسې پکې آرامه وئ ، تاسې څرنګه کولائ شئ چې له نرمې موسيقئ سره په ډېره آرامئ د رحمان بابا يو غزل ولولئ په داسې حال کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بوټونو کې مو پښې له میخ څخه څوریږي او تاسې هم ورته نور طاقت نشئ راوړلای او ځان سره کشوئ ؟ !

پنځم: مناسب وخت

ځینې ویندویان باوري دي او دایې تجربه کړې ده چې له ماسپښین وروسته ویندویې د سهار له ویندویۍ څخه ډیره ښه ده یادا چې هغه مهال غږ ډیر ښه آهنګ لري.
یا په بل عبارت هرڅومره چې د ویندویۍ کار له سهاره لیرې کیږي دومره ښه کار کولائ شو . ځینې هم وایې چې نه هسې نده خو بیا هم تاسې ځانونه وازمویئ.

شپږم: باید پاک او مرتب وو

ښایي تاسې فکر وکړئ چې نو په راډیو کې به دا پاکیزګي څه په درد وخوري ځکه چې هلته مو څوک نه ویني یوا ځې ته یې او تخنیکر نو که پاکې جامې ونه لرو څه پروا لري.
فرض کړئ مازیګر له اداري ووتلاست غواړئ چکر ووهئ که پاک وئ نو له دغه چکر څخه به ډیر خوند وانه خلئ ؟
کله چې ستاسې ماشوم یا میرمن پاکه او ښکلې درسته ناسته وي خوښ به نه وئ ؟
له دې به تیر شو موټر خو به ډیر څغلوئ ، که په یو ککړ او هغه د چاخبره غورازه موټر کې ناست وئ ډیر به ښه احساس ولرئ که په پاک او ښکلي موټر کې ؟
که نور باور نه کوئ ورشئ له یو مستري او یو بل کارګر نه پوښتنه وکړئ چې کله یې جامې پاکې وي ښه په خوند کار نه کوي ؟
دا خو پریږده چې په تلویزیون کې پاکیزګي شرط ده ، بلکې په راډیو کې هم کله چې یو ویاند پاک وي ، ښه احساس لري په ښه احساس کار کوي او ښه خپله دنده اجرا کولئ شي تاسې به کله هغه رستورانت ته تللي یاست چې ډیر ښه روښانه وي ښه هوا ولري او ښه پاک وي هلته که ډیرې پیسې هم ورکړئ او خوراک یې هم څومره ډیر صفتي نه وي خو بیا به هم ښه احساس ولرئ همدا سې ویندویي هم ده.
یو وخت کې مې د یو دوست په کور کې یو افغان تلویزیون کتلو ، دهیواد یو ادیب چې په ښه معتبره رادیو کې هم کار کوي میلمه وو ، دهغه جامې که څه هم پاکې وې خو سمې یې نه وې اچولې او هغه څه چې یې لاندې اغوستي وو په غاړه کې بهر ښکاریدل ، که هرڅو به یې ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې کولې خو زموږ يې له جامو سترګې نه اوښتلې او موږ ته يې زور راکاوه چې ولې يې جامې داسې وي.
که خپله يې هم فکر شي خپه به وي ، که دراډيو ويااند هم وي جامې يې سمې نه وي يو قسم يې زړه هغه د چاخبره کښاله کيږي.
تاسې تراوسه په کوم ټلويزيون کې داسې ويااند ليدلی دی چې د ډيرو سګرټو د څکلو يا ...له کبله يې غاښونه ژيړ وي ؟ خو نه به مو وي ليدلی پس تاسې هم نه غواړئ داسې وئ .
او دا له ياده مه باسئ چې تاسې د موډ او سمبل په توګه په ټولنه کې ارزښت لرئ موډ هم تاسې خپروئ او خلک له تاسې نه ذده کوي ، پس مثبت اوسيږئ.

اووم: دکار ځای هوا :
بې له شکه د ستوډيو يا دکار د ځای هوا هم ډير اغيز لري. ډيرئ ويندويان په ستوډيو ګانو کې په تيره کله چې پرې د ستوډيو د پروجکټورونو وړانګې هم لګيږي خولې کيږي په تيره بيا هم په اوړي کې چې بيا په هغه کچه چې لازمه ده ښه ويندويي نشي کولای.
همدارنګه ډير کله ساړه وي ويااند اړ دی چې بخارئ ولري ، هلته که د هغه زنه لړزيږي نو بيا به يې ويندويي څه مزه ولري.
داټکی هم پروډيوسرانو ته داهميت وړ دی او هم خپله ويااند ته.

اتم:آرامه ځای
که په چوکئ او دميزتر شا ويندويې ته کينئ نو پام مو وي چې په ښه توګه په متن تسلط ولرئ.
زما په ياد دي ډير داسې وختونه راغلي دي چې د ويندويئ په وخت به مې د چوکئ بدلولو ته اړتيا پيدا شوه ، ځکه په هغه چوکئ به نو شوم کيناستلای.
يابه هم ځينو چوکيو غچ غچ کاوه چې دغې مسلې به ډير راته کار ګران کړ ، خو په هرحال تاسې بايد ډير پام وکړئ وړاندې تر دې چې ويندويي پيل کړئ بايد هرڅه مو سم کړي وي.

نهم: په متن کې موسيقيو کې ته پام

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې يو پروګرام د اوريدلو لپاره چمتو کيږي نو موسيقۍ ورسره ميکس کيږي يا پرې زياتيږي چې که تاسې وړاندې له هغې موسيقۍ واورئ دا به ډيره ښه خبره وي ځکه چې ښايي تاسې له هماغې موسيقۍ سره سم وکولائ شئ خپل غږ ته ډير اغيز ورکړئ.
ځينې وخت ويندويان په متن کې هغه موسيقي چې له متن سره خپريږي خپله هم کراره کراره اوري ترڅو خپل غږ ته زيات پام وکړي او هغه ته احساس ورکړي.

لسم: د غږ بيا اوريدل
که هرڅومره تخنيکر په خپل کار کې پياوړی هم وي بيا هم د غږ په ليول کې ورسره ملګرتيا وکړئ. وړاندې له هغه چې غږ نور د خپراوي لپاره لاړشي نو يوځل يې بيا خپله هم واورئ.
خو ترټولو د اښه خبره ده چې وړاندې لدې چې ثبت پيل شي نو يوه ټوټه غږ ثبت کړئ او يوځل يې واورئ.
په تلويزيون کې هم د اصلي ثبت له پيل وړاندې خپل غږ او تصوير وګورئ.

شپږمه برخه:

کله مو چې ثبت پيل کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ثبت پیل شو یعنې ستاسې کار وروستي پړاوونه کچ کول نو له هرڅه زیات باید په ځان مسلط وئ.
د ثبت په مهال باید تاسې له ټولو طبیعي او هغو امکاناتو چې په لاس کې یې لرئ ښه استفاده وکړئ او له ټولو هغو استفاده وکړئ ترڅو ښه وځلیږئ.
ویاند که هرڅومره په خپل کار کې استاد وي بیا هم کله چې د پروګرام د پیل علامه ورکول کیږي لږ څه هیجاني کیږي ، خو بیا دغه هیجان ډیر ژر ختمیږي.
تاسې کله چې د میکروفون ترشا کینئ باید ټول بهر څیزونه هیر کړئ ، باید ټول فکر مو خپل متن او خپل پروګرام ته وي.
داسې احساس ولرئ چې بس نور نو په ژوندئ توګه دادي له اوریدونکو سره یم او هغوی هم هغه د چاخبره دزړه په غوږو راته څیر دي.
کله چې تاسې په خپل ځان پوره مسلط وئ نو بیا کولائ شئ ټول هغه حقونه چې په متن یا وینا کې یې باید ادا کړئ ښه ادا کولائ شئ.
لاندې څیزونه هم درسره ډیره مرسته کوي او اړین دي.

اول: ډاډ
کله چې مو ښه تمرین کړئ وي په خپل متن هم ښه لاسبري یاست بیانو د دې ځای نه پاتې کیږي چې تاسې په ځان ډاډ ونه لرئ.
په ښه ډاډ سره ستوډیو ته ننوزئ دا هم په یاد ولرئ چې ټوله ستوډیو او امکانات ددې لپاره چمتو شوي دي ترڅو تاسې پکې خپله ښه اجرا ترسره کړئ.
له اوله ډاډ ولرئ چې څومره کیدلئ شي په هغه توګه مطلب ښه ولولئ ، په ټول ډاډ سره ننوزئ او په پوره ډاډ سره خپل مطلب ثبت کړئ.

دوهم: تمرکز ، او پوره پام
دا وروستي پړاوونه دلته نور څه ندي پاتي یواځې دا پاتې دي چې تاسې خپل مطلب په ترټولو ښه توګه ثبت کړئ ، ستاسې وینا ښکلې وي او په ښه توګه د لیکوال منظور تر اوریدونکي پورې ورسوئ پس همد ې ټکي ته مو باید پام وي.
دلته باید داسې فکر وکړئ چې هرڅه له ستوډیو بهر پاتې شوي دي یواځې تاسې یاست او هغه مطلب چې ثبتول غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي ټول ځيزونه بايد له ياده وباسئ ترڅو ښه وکولائ شئ خپل مطلب ته ځير شئ او ټول تمرکز مو خپل متن ته وي.
يوه ساده لاره هم پدي اړه داده چي سترګي پټي کړئ او څو ژوري ژوري ساګاني وباسئ.

دريم: مطلب ته اهميت ورکړئ

هرپروګرام چي جوړيږي ديوي اړتيا لپاره جوړيږي ، او هرپروګرام خپل ځانګړي مينه وال لري تاسي چي ستوډيو ته لاړ شئ ، پدي ستاسي کار نشته چي دا پروګرام د چالپاره دی ؟ د پوهانو ، ماشومانو ، اديبانو او نورو تاسي يوازي د متن د لوستلو مسوليت په غاړه لرئ پس پروګرام مو ډير مهم دی او ډير اهميت ورته ورکړئ.
همدا تاسي ياست چي کولای شئ دهغه پروګرام اهميت زيات کړی نو هلته به بريالی وياند ياست چي په ښه توګه خپله دنده اجرا کړئ.
دا مو بايد په ياد وي چي هر پروګرام ځانګړي مينه وال لري ، که سپورتي پروګرام اجرا کوئ که روغتيايي يا هرډول پروګرام تاسي اړياست په ښه توګه يي اجرا کړئ.

څلورم: له اوريدونکي سره خبري وکړئ

تجربو ښوولي ده چي د وينده ويۍ په مهال بايد هسي خبري وکړئ لکه له اوريدونکي سره چي مجلس کوئ.
تاسي دهمدي اوريدونکو لپاره مطلب لولئ او يا زيار ګالئ نو پدي سربيره چي اوريدونکی بايد هغه څه چي تاسي وايا ست په يو ځل اوريدلو درک کړي بايد خپل اوريدونکی په خپل ذهن کي انځور کړئ چي تاسي دغه اوريدونکي ته خبري کوئ ، هله به وپوهيږئ چي په څومره ښه توګه هماغه اوريدونکي ته چي ستاسي په ذهن کي ناست دی او راډيو ته په کلکه غوږ نيولی دی ښه پوه کړئ.
زموږ په راډيو ګانو او ټلويزيونونو کي وينده ويان هسي خپل مطلب لولي ته به وايي چي د کومي محکمي امر لولي.
په ټلويزيون کي هم داسي سر ښکته اچوي او خپل کاغذ ته ځير وي ، هيڅ دافکر هم ورسره نه وي چي اوس به اوريدونکي زما پروګرام اوري.
ځيني خو هم يوازي د مسولينو له ويري يوازي د کلمو سمي بڼي لولي نور په دي کيسه کي هم ندي چي اوريدونکی به اوس څه احساس لري.؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تيره خو په ټلويژنی مرکو کې ، وياند هغه کاغذ ته ځير وي چې بل چا ورته ليکلی دی او کله کله خو هم تکراراً د ښاغلی فلانی او ... کلمې چې په کاغذ ليکل شوې د پوښتنو ترپايه لولي.
خو يوځل بيا ټينګار کوو چې تاسې بايد په خپل ذهن کې يو اوريدونکی انځور کړئ هغه ته خبرې وکړئ ، دلته به درته پته ولګي چې تمرين څومره اړين دی.

پنځم: له مخاطب سره صميمي اوسئ

ستاسې پروګرام که دهرچا لپاره دی ، د ماشومانو لپآره ، د لويانو لپآره ياهم د پوهانو لپاره بايد اوريدونکی مو په ذهن کې ناست وي او تاسې ورسره په پوره پوره صميميت خبرې وکړئ.
وايي د راډيو يو وتلي وياند به ورسره خپل يو ملګری ستوډيو ته بيولو ترڅو هر وخت چې د هغه له څيرې څخه د صميميت او موسکا ليرې کيږي هغه يې پرې غوږونه راکاږي او بيرته يې خپل صميميت او موسکا ياد ته ورشي.
همدا سې په ټلويژن کې تاسې بايد په پوره صميميت له اوريدونکي يا ليدونکي سره خبرې وکړئ.
بايد اوريدونکی يا ليدونکی داسې وانګيري چې تاسې سربيره پر دې چې يو ښه وتلی څوک ياست بلکه په پوره زړه سوي او صميميت سره ورسره خبرې کوئ.
تاسې خو څه له اوريدونکي سره خپه نه ياست چې ورته په ترينګلې لهجه خبرې وکړئ ، ياهم هغه وويروئ.
اوداهم له ياده مه باسئ چې کله تاسې د مايکروفون يا کمرې مخ ته کيناستلاست نو بايد پّه اوريدونکي يا ليدونکي خپل وياړ هغه دچاخبره وپلورئ.
ډيرکله اوريدونکي يا ليدونکي وايي: ياره فلانئ وياند څومره ځان ته په غوره کې دی .

شپږم: د شاوخوا حرکاتو ته نه پاملرنه

دويندويی په مهال ښايي په هغه متن ، ښانو او سپارښتنو سربيره نور حرکتونه او پيښې هم ستاسې نظر جلب کړي ، چې دا چاره د راډيو په نسبت په تلويزيون کې ډيره شوني ده .
ځکه چې د تلويزيون په ستوډيو کې د ستوډيو له څراغ او تخنيکر پرته نور کسان هم شته ، لکه دصحنې مدير ، ليکوال ، پروډيوسر يا کتونکی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمرې چلوونکي هم له خپلو مسولینو څخه په ګوشه کې معلومات اخلي چې کمره څرنګه کړي نو دهغوی ځرا غونه هم کله مړه او بل شي چې دا پیښې باید ستاسې په تمرکز اغیز نه وکړي ، تاسې ددې په څنګ چې د کمرو حرکت څارئ او نورې اشارې هم اخلئ باید اجازه ورنکړئ چې دا څیزونه مو په پام بل خوا کړي.
په راډیو کې هم همدا سې ، تاسې چې کله خبرې کوئ او د ستوډیو له ځراغ پرته نورې باریکئ هم شته چې ستاسې پام باید ورته وي ، خو دا څیزونه باید ستاسې په کار کې هیڅ اغیز هم ونه کړي.
یا لنډ به وو ایو چې هیڅ حرکت باید د کار په مهال ستاسې پام بل خوا کړي.
چې دا چارې زیاتره د تخنیک له کوټې څخه چې د دوه ښیښو په وسیله له ستوډیو څخه هم بیل دی ترسره کیږي ، زیاتره وخت هلته له تخنیکرانو سره خلک ناستې ولاړې کوي چې ښایي تاسې ته لاس هم وخوځوي ، او که درسره شوخي لري نو هلته خو نو بیا څه کو ي .
او لکه له ستوډیو بهر که پروګرام وړاندې کوئ یا د کوم پروګرام ویندویې کوئ نو هلته بیا دا حرکتونه زیات لیدل کیږي ، چې که تاسې په ځان بشپړ باور ولرئ نو دا څیزونه بیا ستاسې په کار اغیز نه شي کولائ.
خو تاسې باید یو اځې په هغه څه چې درکړل شوي دي لکه متن ، د ځراغ بلیدل او مړه کیدل او یا نور د پروګرام د پیل او پای نښانې په نظر کې ولرئ نه بل څیز.

اووم: حرکتونه

تاسې کې د تلویزیون د کمرې په وړاندې متن لولئ ددې ترڅنګ چې د یو مړي غوندې باید متن ونه لولئ بلکه دا هم نشئ کولائ چې د خپل حالت ته بدلون هم ورکړئ.
خو زما وړاندیز دادی چې په راډیو کې هم باید له پیله ترپایه خپله یو ډول بڼه وساتئ ځکه دا چاره ستاسې په غږ کې سل په سل کې اغیز کوي.
کله چې تاسې غوسه وئ نو ټول اوریدونکي په آسانۍ سره کولای شي ستاسې په غږ کې په غوسه پوه شي.
اویا کله چې تاسې طنز لولئ کولای شئ لاسونه وخوځوئ او یا هم ولې پورته واچوئ چې دلته تاسې لکه یو هنرمند هسې کار ته اړتیا لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوبل ځيز چې دلته يې يادول مهم دي هغه دادي چې تاسې بايد د لانګ شاټ ، يا ميډيم شاټ تصويرونو په مهال چې کله مو پښې هم ښکاري بايد ډيرپام مو وي چې له پښو سره زيات احتياط وکړئ چې درنه پرانستې پاتې نشي.

اوومه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

راپور او مرکه

که څه هم مرکه پخپله یوډول راپور او راپور هم غالبا له مرکې سره مل وي ، خو له دې دواړو څخه هر یو په راډیو او ټلویزیون کې ځانګړی ځای او مفهوم لري چې موږ هم همدغه اصل ته په پام سره مخ په وړاندې ګامونه اچتوو .
که ځینې ملګري وایي چې آسانه کار په راډیو او ټلویزیون کې مرکه ده خو په لږ پام سره به دې پایلې ته ورسیږی چې هغه هیلو او تمو ته په پام سره چې له یوې مرکې څخه کیږي نو بیا به هم ځیر شي چې دډله ایزو رسنیو یو ترټولو مهم کار هم مرکه ده .
یوه دقیقه مرکه کولای شي حیرانوونکې پایلې په لاس درکړي او واقعي پوښتونکی یا مرکه کوونکی باید د ډیر معلومات ولري .
په پرمختللو هیوادونو کې د هرې برخې لپاره ځانکړي خبریالان روزي لکه: جنګي خبریالان ، هنري ، اقتصادي ، سپورټي او نور ځکه نو هرخبریال هرکاره نه جوړیږي او پخپله ځانګه کې کافي معلومات ترلاسه کوي .
ځینې هغه استادان وایي چې د تحقیق یوه ترټولو ښه لاره مرکه ده . مرکه د اطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره ښه او ساده لاره ده .
ځینې داسې کارپوهان شته چې ځینې مطالب نشي کولای ولیکي خو په آسانۍ سره کولای شي په مرکې کې یې ووایي او همدارنګه دلیکلو په وخت پام هم زیات کوي .
ځکه نو څوک چې د راډیوټلویزیون یا هم نورو مطبوعاتي دفترونو لخوا د مرکې لپاره استول کیږي دهغوی دنده د متن له لوستونکي څخه سخته ده .
مرکه کوونکی اړ دی چې هسې اخلاقي او علمي وړتیاوې ولري چې هغه چا سره چې مرکه کوي داسې صمیمي او د اعماد رابطه ټینګه کړي چې هغه شوق ، هیجان او د مسولیت احساس وپاروي .
مرکه په حقیقت کې یو شفاهي او دقیق پوښتنلیک دی چې هیڅ د شک ټکی نه پریږدي او د اطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره کاریدونکې لاره ده .
مرکه په دوه بڼو ترسره کیږي:

اول: له وړاندې ټاکل شوې وي

دا ډول مرکه معمولاً د موضوع په همغږۍ او له پخوانۍ ژمنې سره سم ترسره کیږي .

دوهم: ناڅاپي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅاپي مرکې چې کله ورته ګزارش هم ويلی شي څوک چې ځواب ورکوي د حاضرينو له منځ څخه غوره کيږي له مکاني نظره هم دا ډول مرکه په دوه برخو ويشلی شو .

الف: په دننه ځايونو کې (پلاتو)

ب: په بهر ځايونو کې (لوکيشن)

هره مرکه يا ګزارش که د وخت او هغه لګښت له مخې چې پرې راځي ګټوره نه وي نو بې ګټې ده .

د هرپروګرام د پوښتونکي ژبه د زرګونو بلکې د ميليونونو خلکو ژبه ده . ځکه نو کومې پوښتنې چې مطرح کيږي بايد په ډاګه او روښانه وی او هڅه وکړي چې مناسب ځواب ترلاسه کړي .

ښکاره خبره ده چې هره مرکه بايد يو څه اوريدونکي ته وروښيي او يا لږ ترلږه د مطرح شوي پوښتنې ځواب ترلاسه کړي . مرکه کوونکی که له چارواکي سره خبرې کوي نو ښه خبره ده چې د ډيرو په خيرراغلې او تشريف مو راوړ په ځای ډير ځير واوسي چې د مرکې حق ادا کړي .

ډير داسې مرکه کوونکي شته کله چې له چارواکي سره مرکه کوي ، نو خپله ورته کينې هغه يې خوشې کړی وي چې څه وايي هغه وايي ، خپله ځان ته لا د پوښتنې جرات هم نه ورکوي چې د اوريدونکي پداسې وخت کې له مرکې ښه نه راځي .

ياهم د وړوکوالي احساس کوي ، خبرې په مهرباني وکړئ ، که ممکنه وي او ... کلمو پيلوي چې هم ځان وړوکی کوي خو په حقيقت کې ورسره ميليونونه کسان چې د هغه پروګرام اوري يا ګوري هم وړوکي کوي .

خو له عامو خلکو سره په کوڅه او بازار کې هسې پوښتنې کوي ته به وايې چې خپله د رياست جمهوري له مانۍ څخه راوتلی دی او يو ډول احسان په مرکه ورکوونکي اچوي .

کله چې له کوم مجرم سره هم مخ کيږي هسې چلند کوي ته به وايي چې خپله يې په معصوم او پاک دی هيڅکله هم ترې خطانه کيږي ، يا هم قاضي دی .

دلته څو ټکي يادول غواړو

اول: د هرډول خبرو اترو لپآره بايد ستاسې کلتور ، خبراوی او جامه مناسبه وي يا په بل عبارت ستاسې شخصيب بايد د مرکه ورکوونکي له شخصيت سره په بشپړه توګه برابر وي ترڅو ښه وکولای شئ هغه مو په آسانۍ سره ومني او ستاسې شتون سپکاوئ ونه ګڼي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شل كلن ځوان چې رنګارنګ كميس او ډولي پتلون يې اچولي دي نشي كولای په هغه توګه چې لازمه ده له ديني شخصيتونو او علماوو سره اړيكې ټينګې كړي ، او هغه دڅاخبره هر اړخيزه مركه واخلي.

دوهم: د هغه ځای چې پكې مركه كوئ دود او آداب مراعات كړئ ، او د مركه وركوونكي ګروهنو ته احترام او پام وكړئ.
كه كوم مسجد يا كور ته ولاړاست چې خلک هلته بوټونه دننه نه وړي تاسې هم خپل بوټونه بهر ته يوسئ.

هغه ټكي چې بايد پرې وپوهيږئ
اول: مركه كوونكی بايد پوه شي چې ددغه مركې موخه څه ده
دوهم: دمركې پيل بايد داسې وي چې هم د اوريدونكي پام جلب كړي او هم يې موضوع ګوتو ته ورشي.
مثلاً: پدې ورځو كې داسې ويل كيږي چې ... البته دا موضوع ...

- څه موده وړاندې چارواكو وويل چې.... خو هغه څه چې نن ورځ پښيږي د چارواكو د څرګندونو خلاف دي...

دريم: پوښتنې بايد لنډې دقيقې او روښانه وي. هره پوښتنه بايد په ترټولو لنډې جملې كې بيان شي او په عين حال كې بايد بشپړ بيان ولري او روښانه وي.
روښانه پوښتنه كولای شي روښانه ځواب ترلاسه كړي. ځكه نو ښه خبره ده چې ټولې هغه برخې چې پوښتنه پكې شته ده بايد جلا شي ، البته كله كله داسې هم پېښيږي چې مركه وركوونكی د څوپوښتنو ځوابونه په يوځل وړاندې كوی.
كه تاسې د هرې ساده پوښتنې لپآره اړ شئ چې سمه جمله پيدا نه كړئ او يا هم بشپړ وونكې نه وي نو هم به مركه وركوونكی داسې وانګيري چې تاسې نه مطالعه لرئ او نه هم پدې اړه درسره پوره معلومات شته.
څلورم:
پوښتنې بايد له اوله يعنې له مهم ټكي ترپايه په منظمه توګه مطرح شي يو به هغه وي چې تاسې به اړياست چې يوه فوري پوښتنه وكړئ يعنې داسې څه وويل شي اوريدونكو ته يې روښانول اړين وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او یاهم یوه پوښتنه ډیر اوږد ځواب وغواړي ، خو بیاهم تاسې باید هڅه وکړئ چې لومړئ مهمې مسلې وپلټئ او په تدریج سره وړو مسلو ته راشئ.

پنځم:

پام مو وي هغه څه چې مرکه کوونکی وایي چې ستاسې د پوښتنې ځواب وي نه داسې چې تاسې له اسمانه خبرې کوئ او مرکه کوونکی مو له ځمکې څخه په بابولالو سروي.

زیاتره وخت مرکه کوونکی هڅه کوي ستاسې له پوښتنې څخه ځان بلې خواته کړي ، په تیره هم چارواکي یاهغه څوک چې پرې نیوکې شوې وي ، تاسې باید اجازه ورنکړئ چې له پوښتنې مو لیرې شي.

شپږم:

د مرکه ورکوونکي ځوابونو ته ځیر واوسئ ځکه چې ډیرې پوښتنې داسې پیدا کیږي چې له اوریدونکي سره پاتې کیږي ، او ستاسې ورته پام نه وي شوی.

یو اځې په هغه پوښتنو چې ستاسې په کاغذ لیکل شوې دي پرې بسنه مه کوئ ، هڅه وکړئ ډیر معلومات تراوریدونکي پورې ورسوئ او هغه موخه چې تاسې یې د مرکه په ترسره کولو کې لرئ ترډیره ورته ورسیږئ.

اووم:

کله په ډیره ځیرکئ سره کولای شئ ځینې ځوابونه تکرار کړئ مثلاً یو چارواکی په خپله مرکه د دې پوښتنې په ځواب کې وایي:

- ښاغلی... ستاسې رسندویي او تبلیغاتي اړخ کمزوری دی فکر نه کوئ چې د رسنیو له لارې تبلیغات به هم د ښار په پاکولو کې مرسته وکړي ؟
- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي.

تاسې کولای شئ دده ځواب بیرته تکرار کړئ.

- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي ! نو لدې داسې څرګندیږي چې پخوا ورته پام ندی شوئ ؟

یاداسې نور...

داهم په یاد ولرئ چې د مرکې له موخو څخه یوه داهم ده چې هغه ټکي چې تراوسه ورته پام ندی شوی دهغه یادول او هغې ته پام جلبول دي.

مرکه یواځې د طلوع تلویزیون په څیر د نیوکو د ټولګې معنی نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: خپل معلومات هم د پوښتنې په چوکاټ کې واچوئ ترڅو له مرکه کوونکي سره د لا زیاتو معلوماتو په برسیره کولو کې مرسته وکړئ.
یو به هغه وي چې مرکه کوونکی په هغه اړه معلومات و نه لري نو بیا کولای شی په اړه یې تاسې خپله معلومات وړاندې کړئ او وو ایئ چې د هغه معلوماتو له مخې چې د د غه پروګرام څیړونکو په لاس راوړي دي.
نهم:
بلې خو اته لاړ نشئ، که څه هم ډیر احتمال د مرکه ورکوونکي دی چې بلې خو اته لاړشي خو تاسې باید ډیر ځیر وئ چې هغه هم په بشپړه توګه کابو کړئ څه وار خوددې شو چې تاسې خپله هم په بله ولاړ شئ.
لسم:
دا له یاده مه باسئ چې ستاسې پروګرام د ټولنې بیلابیلې پرګنې ګوري او اوري. ځکه هم نو ډېر روښانه او د پوهاوي وړ ځواب ته اړتیا لرئ.
مثلاً که د کورجوړونې په اړه خبرې کوئ یا هم د اقتصادي مسایلو په اړه خبرې کوئ مرکه کوونکی فیصدیو ته مخه کړي، او یو اځې وایي چې سږ کال د تیر کال په نسبت دومره فیصده زیاتوالی لرو دومره فیصده کموالی لرو چې د څلورو کلونو وړاندې په نسبت دومره زیاتوالی یا کموالی کیږي نو اوریدونکی او لیدونکی به ورته یو اځې موسک شي نور به پدې پوه نشي چې نو دقیقاً څومره لاسته راوړنه لرو، چې دلته تاسې د مسولیت په نه درک یا په کمزورئ تورن کیږئ که څه هم تاسې به پرې ښه و پوهیږئ.
دلته باید تاسې بیا پوښتنه وکړئ چې مرکه کوونکی درته بشپړ او روښانه ځواب وړاندې کړي چې دومره کورونه مو جوړ کړي دي یا دومره لکه، میلیونه یا میلیارډه افغانئ عاید لرو چې د تیرکال عاید مو دومره میلیونه یا ملیارډه افغانئ وو.
او بیا وروسته دا پوښتنې هم مطرح کړئ چې دا کورونه چیرته جوړیږي؟ چاته به ورکول کیږي؟....
دا هغه پوښتنې دي چې ستاسې اوریدونکی یا لیدونکی غواړي پرې و پوهیږي، پدې صورت کې به مرکه کوونکی هم دقیق شي او هغه د چاخبره لافو ته به نه مخه کوي او په خپل قول به هم بیا ولاړ پاتې کیږي.
یوولسم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرکه ورکوونکي نوم او دنده په بشپړه توګه یاد کړئ. مثلاً ... ښاغلی ډاکټر ... د ... مشر یا هم. ښاغلی جنرال ... د .... قوماندان....

کله چې تاسې د هغه نوم اخلئ هغه ویاړ کوي او یوڅه احساس هغه د چاخبره پکې زیاتیږي او بې شکه ستاسې په پوښتنو هم اغیز کوي.

که مرکه اوږده وي نو دا نوم یو یا دوه ځله تکرار کړئ ترڅو هغه کسان چې په نیمایي کې له مرکې اوریدلو یا لیدلو سره یوځای کیږي هم پدې پوه شي چې څوک دی او څه کاره دی.

دولسم:

ستاسې په لږ بې پروایئ سره د مرکه ورکوونکي زیاتي خبرې له اصلي ځواب څخه څو چنده زیاتیږي.

موږډیر دا عادت لرو کله چې د خبرو لپآره فرصت پیدا کوو ډیر په جزیاتو خبرې کوو او د تملق کلمې ډیرې کاروو یا هم ځان ستایو او کله هم له دغه فرصت څخه د راتلونکو مرکو د احتمال لپاره کاروو.

ډیره پېښیږي چې د مرکه ورکوونکي ټول ځواب یوا ځې یوه لنډه جمله وي خو هغه په سلام او د شعر او حدیث په ویلو او د پروګرام له کارکوونکو څخه په ډیرو مننو سره ډیر وخت تیر کړی وي.

کله هم د غه زیاتي ویناوې ایډیټ کیږي خو هرکله هم نه وي.

دیارلسم:

تاسې هم له ډیرو مننو او ژورو ښه راغلیو څخه ډډه وکړئ او اصل مطلب بیان کړئ ، ځکه چې له بل هرچا تاسې خپله ښه پوهیږئ چې د راډیو ټلویژن وخت له هرڅه مهم دی.

څوارلسم: که کوم ځواب ستاسې په خوښه نه وي نو په ډاګه مه وایاست چې زه نشم کولای ستاسې دا ځواب ومنم ځکه ... دا چاره له مرکه ورکوونکي سره ستاسې د ټکر په معنی ده او ښایي بیا ونشی کولای چې په زړه پورې مرکه ترلاسه کړئ.

تاسې خپل مخالفت داسې هم بیانولای شئ.

- ماتراوسه فکر کاو ...
- ستاسې دا دلیل د ډیرو هغو کسانو لپاره چې تراوسه یې زما په څیر فکر کاوه چې .... دپام وړدی ... خو

پام مو وي چې تاسې مرکه کوی نه مباحثه ، تاسې له هغه څخه پوښتنې کوئ او هغه خپل نظر وایي که سم وي که ناسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامو باید په پام کې وي چې تاسې یواځې د پوښتنې حق لرئ او دځواب حق له مرکه ورکوونکي سره دی او تاسې اړ نه یاست چې هغه له خپلې عقیدې واوړئ نه ستاسې دنده داده.

پنځلسم:

دهغه پوښتنو له مطرح کولو څخه چې ځواب یې معلوم وي ډډه وکړئ ، مثلاً تاسې له چا پوښتنه کوئ: چې ستاسې په نظر حجاب ښه دی ؟

شپاړسم:

کله چې مرکه ورکوونکی خبرې کوي باید ستاسې پام هغه ته وي .

تاسې له هغه پوښتنه کوي او دا طبیعي ده چې هغه تاسې ته ځواب وايي او هیله لري چې تاسې یې ځواب ته ځیر وئ. ځینې ویندویان په مرکو کې یواځې هماغه لیکل شوي کاغذ ته ګوري او بس دې ته انتظار وي چې څرنګه مرکه ورکوونکی وروستی جمله ووایي نو خپله بله لیکل شوې پوښتنه مبارکه مطرح کاندي.

اولسم:

د ځینو کلمو او جملو په معنی کې ځیر واوسئ. ډیر کله داسې کیږي چې سخت ویوکي کاروي یا داسې اصطلاحات کاروي چې هرڅوک یې معنی نه پوهیږي.

دغه ډول ویوکو او اصطلاحاتو ته مو ډیر پام وي ځکه چې له هرچاسره فرهنګونه نشته چې ستاسې دانګلیسي او عربي مبارکې کلمې وژباړي چې دا به څه معنی لري ؟

چې دا بحث هم هغه بحث ته راجع کیږي چې وړاندې مووویل تاسې باید په یاد ولرئ چې ستاسې پروګرام دټولنې هره طبقه او پرګنه ګوري باید دهغوی په ژبه خبرې وکړئ.

اتلسم:

ډیرکله مرکه کوونکي دهرې پوښتنې په سر کې وایي: وبخښئ که پدې اړه هم معلومات ورکړئ یا مهرباني وکړئ...

کله چې یوڅوک ستاسې بلنه مني او له تاسې سره مرکې ته حاضریږي نور دې ته اړتیا نشته چې تراخره ترې بخښنه وغواړئ او دومره ډیره مهرباني پرې وکړئ چې اوریدونکی یا لیدونکی ستړئ کړئ !.

یا هم له چارواکو سره په مرکو کې وایو :

محترم وزیر صاحب !... که مهرباني وکړئ..

کیدای شي پدې اړه زموږ اوریدونکو ته معلومات ورکړئ چې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا هم وایو چې زموږ ځينو اوريدونکو غوښتنه کړې چې تاسې ورته د... په اړه ووایاست.
هرڅوک خپله دنده لري ، که وزير دی که ولسمشر دهغه دنده ده چې دخپل ملت لپاره خدمت وکړي او په کومو برخو کې چې تاسې ترې پوښتنې کوئ هغه خپله دغه ځوابونو ته حاضر شوی دی اوس نو دادومره بخښنې څه معنی لري ، چې داچاره ستاسې په جرات او هغه موخې چې غواړئ يې تراوريدونکو پورې ورسوئ ستاسې دناکامۍ لامل کيږي.
ډيرکله مې په خپلو راډيوګانو او تلويزيونونو کې اوريدلي او ليدلي دي چې له ښاروال صيب څخه خلک غوښتنې لري ، او کله چې په مرکو کې هم حاضريږي نو مرکه کوونکي ترې بخښنې غواړي او مهرباني پرې کوي.
داد هغه دنده ده چې د خلکو په غوښتنو عمل وکړي که هغه هم نشي کولای نو خپل دلايل وړاندې کوي په موږ يې څه چې ورته ووايو که مهرباني وکړئ او لطف وکړئ...
البته زما منظور داندی چې موږ د نو له خلکو سره په ترخه لهجه مرکه کوو او داسې کلمې کاروو چې نه يوازې په مرکه کوونکي ښې نه لګي بلکې د اوريدونکي غوسه هم وپاروي.
نولسم:
که داسې احساس کوئ چې دا کومه مرکه چې کوئ يا هغه متن چې لولئ ستاسې دکاري او مطالعاتي زمينې سره اړخ نه لګوي مه يې منئ.
وړاندې مو هم وويل چې هڅه وکړئ په هغه موضوع چې بحث پرې کوئ ښه پرې مسلط وئ.
شلم:
اجازه مه ورکوئ چې مرکه ورکوونکی مو موضوع تکرار کړي.
موږ زياتره عادت کړی دی چې يوه موضوع په ډيرو خبرو کې تکراروو که څه هم يو مجلس او يوه ناسته وي. نو تاسې خپل وخت اودمرکې اهميت ته په پام سره مرکه کوونکی مه پريږدئ هغه مطلب چې پخوا يې بيان کړ بيا هم ووايي.
يوويشتم:
د مرکه ورکوونکي له احساساتو او د بيان له آلو سره پام کوئ. ډير داسې کسان شته چې په خپلو خبرو او چالاکيو سره خلک ترخپل اغيز لاندې راولي او څه چې يې زړه غواړي هغې خوا ته يې بيايي.
په ياد مې دي ، زموږ د ولسي جرګې يو وکيل ډيرې په ناز خبرې کولې ، که څه هم دهغې عادت په ناز خبرې کوي ، خو خبرې يې ښې او پخې وې ، واقعاً زما په اند هماغه حقيقت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو . مګر يو بل وکيل په شور او هيجان سره خبرې کولې د خبريالانو راپورونه يې تراغيز لاندې راوستلي او لومړيتوب يې ګټلی وو .
دوه ويشتم: خپل نظر له ځان سره وساتئ او يوائې د مرکه کوونکي نظرته اهميت ورکړئ مثلاً:

- ښاغلی... ټول پوهيږي چې... په دې اړه تاسې څه فکر کوئ ؟

نو څه فکر به کوي ، کله چې ته ورته ځواب هم په مخکې وايې نو بيا څه اړتيا ده هغه خوار پرې انرژي ولګوي که بيا ډير جزوي له بلې پوښتنې سره يې وتړئ او په بله توګه يې ځواب ترلاسه کړئ.
يا هم وايو چې: ښاغلی... ستاسې نظر د هغه افغانانو په اړه څه دی چې په بهر هيوادونو کې ميشت دي او خپل هيواد ته د ستنيدلو ډيره مينه هم لري خو امکانات ورته برابر ندي.
هغه خوار به هم وايي چې هو ولا زړه يې غواړي خو امکانات برابر نه دي خو موږ کوښښ کوو .
لدې به هلته ښه وه چې تاسې پرې داهم ورزياته کړې وای چې تاسې هم کوښښ کوئ خو بياهم په بشپړه توګه امکانات ندي برابر شوي چې هغوی خپل هيواد ته راستانه شي .
دوه ويشتم: د پوښتنو د برابرولو په مهال هغه پوښتنې چې تاسې پوهيږئ د مرکه کوونکي غوسه پاوري اخرته پريږدئ.
په داسې صورت کې به تاسې خپل مطلب ترلاسه کړئ وي ، ياهم که مرکه تمامه شي تاسې به ناکامه نه وی پاتې شوي ، او له ټولو مهم داچې ستاسې پروګرام د پای ته رسيدلو په حال کې دی داچې ستاسې دپروګرام يا مرکې پيل جالب وو او ښه پيل شوی وو نو پای يې هم بايد ښه او اغيزمن پای ته ورسوئ.
خو داد دې معنی نه لري چې تاسې نو په خپلې پوښتنې کې دهغه سپکاوئ وکړئ ياهغه ته بد رد ووايا ست.
درويشتم:
په پام کې ولرئ چې په هره مرکه کې د ستونزې بيان يو اړخ دی چې بايد په خلاصه توګه يې يادونه وکړئ او د قضيې بل اړخ د ستونزې په هواري کې د اړوند لوري اقدامات يا فعاليتونه دي چې ستونزې خلک ژر حس کوي.
په هغه صورت کې چې تاسې دخلکو ستونزې بيانوئ او چارواکي خپلې ستاسې هنر دادی چې خلک مو هم له هغو ستونزو هم خبر کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلور ويشتم:
ستاسې ويوکي او اصطلاحات له پروګرام سره سم وي. او يا هم ستاسې د بيانولو طرز د مرکه کوونکي له سن او کلتور سره مناسب وي.
ځلورويشتم: د خپلې مرکې پايله جوته کړئ ، په هغه څه چې بحث شوی دی يا هم په ځينو ځيزونو اعتراف شوی دی يا هم د ځينو ځيزونو وعدې ورکړل شوې.
او که شونې وي خپل د مرکې لوري ته هم اجازه ورکړئ چې د مرکې پايله له خپله نظره په ګوته کړي کنه تاسې بايد حتماً دا کار وکړئ.
بالاخره تاسې بايد داسې مرکه کوونکی ياستئ چې کله له چا سره مرکه کوئ نو هغه ونه وايي چې يو څه به ووايم بلکه ووايي چې څه ووايم ؟
.

راپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

داچې وړاندې مو هم وویل چې هره مرکه یو ډول راپور دی او هر راپور معمولاً له مرکې سره مل وي او بیا دا دواړه له هغه څه سره چې موږ پرې نوم وېندویې ایښی تړلي دي.
همدا راپورونه په دوه ډوله ویشلای شو.

اول:

له مرکې پرته راپور

چې دا ډول راپور دویندویې هرډول شرطونو ته اړتیا لري او هغه څیزونو ته چې وروسته به وویل شي هم اړتیا لري.

دوهم:

راپور له مرکې سره

څوک وایي چې راپور دستوډیو له ویندویې څخه آسانه دی؟ یو ویاند چې د تمرین او مطالعې وخت لري څرنګه تصور کوي چې کارېې له یو راپور څخه ګران دی چې هغه یو اځې یو وخت لري چې خپل راپور وړاندې کړي.
آیا د ستوډیو هر ویاند کولای شي په راډیو یا ټلویزیون کې ژوندی پروګرام وړاندې کړي یا هم له واټونو او سختو سیمو څخه معلومات وړاندې کړي؟ خونه.
هغه راپورتر چې په خپل راپور کې له بېلابېلو کسانو سره مرکو ته اړ دی په ټولو هغو څه چې د مرکې په برخه کې مو وویل پابند دی. یوځل بیا یادونه کوو چې دمرکې ټولو قوانینو ته هم اړتیا لري خو خپل ځانګړي مسایل هم لري.
په کلي توګه په راپور کې دوه څیزونه باید مراعات شي.
الف: کلامي اړخ
ب: فني اړخ
الف: کلامي اړخ:
اول:
ترخپله وسه له هرچاسره په خپله ژبه خبرې وکړئ. مثلاً کله چې له یو ماشوم سره دیوې مسلې په اړه خبرې کوئ که ورسره دهغه په ژبه خبرې ونه کړئ خپل مطلب ته په آسانۍ سره نه شئ رسیدلای له کورنئ میرمنې سره.. او همدا راز د بهرنیو چارو له وزیر سره.
له ماشوم سره په ماشومانه ، له میرمنې سره په خپله کورنئ ژبه او له وزیر سره هم په هغه لهجه اوطرز سره خبرې وکړئ چې لدې وړاندې وویل شول. مناسب لحن ، سن ، کلتور او...
دوهم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر کس واقعي نظر واورئ ، ډير کله که موږ په يو ټول کې وو نو که څلور کسان په يوه خوله يوه موضوع تاييد کړي موږ يې هم تاييدوو نو تاسې هڅه وکړئ له بيلا بيلو کسانو څخه بيلا بيل نظرونه واورئ ، او ددې په ترڅ کې خپل نظر هم په جيب کې کيږدئ.

دريم :

له خلکو څخه کلي پوښتنه مه کوئ يا هم له يوې کلي پوښتنې څخه وروسته جزيي پوښتنې مه مطرح کوئ ځکه چې ښايي هغوی ستاسې د پوښتنې هر جز ته ځواب ونه لري.

او د خبريالانو د ميکروفون په وړاندې ډير خلک سره وارخطا شي نو هله بايده ده چې ډيره مو پوښتنه ساده او ځواب يې هم ساده وي.

څلورم :

خلک مه محاکمه کوئ ، تاسې يو خبريال ياست نه قاضي يا ... تاسې بايد له خلکو سره داسې خبرې وکړئ چې نه غوسه ورشي او نه هم خجالت شي.

يا په بل عبارت تاسې له خلکو سره خلک شئ.

پنځم :

د خبرواترو لپآره غوره کيدونکو کسانو ته په پام سره داسې پوښتنه مطرح کړئ چې ځواب يې ګټور او رغنده وي.

شپږم:

کوم څه چې په تصوير کې شته پوښتنه يې مه کوئ.

ډير وخت زموږ په تلويزيونونو کې داسې شوي دي چې يو څوک ښه ګورې چې هغه دی څه کوي خو بيا هم خبريال ورځي ترې پوښتنه کوي څه کار کوې ؟

يو ځل مې همداسې څه څيز کتلو . له ځان سره مې وويل کاشکي اوس خو دا کس په پورې وخاندي او ورته وو ايي چې مګر په خپله سترګې نه لرې چې دا څه کوم اخته يم ؟

اووم:

د هغه چالپاره چې وروستی کس دی او خپل نهايي نظر وړاندې کوي د نورو خلکو نظرونه هم بيان کړئ.

او بيا وروسته ترې اخري پټ څيزونه وپوښتئ.

فني اړخ :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې ښه تصویر او غږ د خپراوي لپاره وړاندې کړئ ، دغه ټکي باید په نظر کې ولرئ.

اول:

د تصویر بک ګرونډ ته مو پام وي ، وړاندې لدې هم اشاره وشوه چې د شاوخوا تصویر باید لیدونکی له اصلي مطلب څخه بلې خوا ته متوجه نکړي.

مثلاً کله چې تاسې د جامو دیوې هټۍ په مخ کې له یو چاسره د سړکونو د وضعیت په اړه خبرې کوئ نو دلیدونکي به ډیر په هټۍ کې جامو ته وي ښاَیي ستاسې د خبرو مهمې برخې یې له نظر تیرې نشي ، همدارنګه دیوالي تبلیغاتو او نورو ځیزونو ته هم باید تر وسه وسه پام وکړئ.

کله کله هم خلک سره ټولیږي کمرې ته لاس خوځوي ، چې هله به له راپور څخه سم بنډار جوړ شي او لیدونکی به مو له راپور څخه هومره ستړی نشي لکه دخلکو له بیروباره !

دوهم:

نور ستاسې د تصویر په روښانتیا او شفافیت کې مهم رول لوبوي. کله چې تاسې په آزاده فضا کې خبرې کوئ ځیر واوسئ چې د ونو دښاخونو او پاڼو د پاڼو سیورئ یامو دمیکروفون سیورئ... مو د تصویر روښانتیا داغي نه کړي.

دروښنایئ لورئ په نظر کې ونیسئ او هڅه وکړئ چې مرکه کوونکی مو داسې لوري ته وي چې ښه وکولای شئ ښه تصویر یې ثبت کړئ.

که څه هم داځینې ځیزونه په کمره مین یاتخنیکر پورې اړوندیږي خو داچې خبره له راپور څخه ده دلته مو یې یادول اړین وبلل.

دریم:

د مرکه کوونکي او ځوابوونکي ترمنځ د مایکروفون حرکت دغږ په یوډول والي کې ډیر اغیز لري ډیر وخت داسې کیږي چې خبریال خپل مایک نه خوځوي او دخپراوي په وخت یې هماغه غږ خپریږي هم چې په سمه توګه اوریدونکی نشي کولای ستاسې غږ واوري او داغږ بیا په ایډیټ کې هم نه شي سمیدلای که سمیږي وخت ډیر غواړي او دخبریال راپور بیا ډیر وخت خبره هم نده.

څلورم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو کسانو له مرکو څخه ډډه وکړئ ، چې د هغوی یا جامه سمه نه وي یا یې نظافت سم نه وي یا یې هم خبرې ، حرکات او ژابلې ژوول. یو به هغه وي چې ستاسې پروګرام به دهمداسې خلکو لپاره وي.
چې داکار زموږ په تلویزیونونو کې شته چې هغه خلک چې په کورونو کې ناست دي د داسې خلکو په لیدلو سره خپه کیږي ځکه چې دهغوی ځوانان او د کورنۍ غړي هم داسې احساس کوي چې ښایي دا جامه به ښه وي.
په کلي توګه ویلی شو چې د ښه کلتور د خپرولو لپاره هڅه وکړئ.

هغه څیزونه چې په دې برخه کې مو یاد کړل ښایي دډیرو دوستانو په نظر څرګند او تکراري وي خو بیا هم ددې څیزونو یادول زیان نه لري. دوهم دا چې ټول هغه دوستان چې د لومړي ځل لپاره د راپور په جوړولو پسې ځي پدې څیزونو پوهیږي ؟
خو بیاهم ستاسې دبریالیتوب په هیله کولای شئ له لږ دقت وروسته زموږ د پورته یادونو په رینښتینوالي هم وپوهیږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبلیغاتي ژبه:

نن ورځ راډیو او تلویزیون ، سوداګریزو اعلانونو ته د یوې مالي سرچینې په توګه اهمیت او اړتیا لري ، یا په بل عبارت د پیسو په مقابل کې تبلیغ د راډیو او تلویزیون د پروګرامونو یوه لویه برخه جوړوي.
په تبلیغاتي ویندویۍ کې ، د توکو د معرفي کولو او دهغه د رانیولو لپاره د اوریدونکي یا لیدونکي جلبول ، ترټولو اړینه خبره ده ، دا چې په څه ډول او کوم ځای کې معرفي کیږي په موږ پورې اړه نلري ، موږ غواړو د ویندویۍ د څرنګوالي په اړه یې خبرې وکړو .
زموږ په تلویزیونونو لکه طلوع او آریانا کې به تاسې هم لیدلی وي ، ځینې وخت داسې سوداګریز اعلانونه چې د ښځینه وو لپآره د توکو معرفي وي ، نارینه ویاند لوستی وي ، یاهم د ماشومانو لپاره کوم څیز اعلانیږي په داسې لهجه یې ثبت کړی وي چې ماشوم څه غتهان یې هم له اخیستلو ویرولي وي.
لطفاً لاندې مثالونو ته ځیر شئ:
اول: پنځه سوه نقدي جایزې ، کمپیوټر ، کور ، موټر .... هووووووو څومره عالي یو اځې او یو اځې عزیزي بانک ....هههههه... بلې ، زه هم فکر کوم .
دوهم: یخ ، خوندور ، خواږه ، هرځای ، ارزانه .... یو اځې د ماشومانو لپاره... هه یوه شوم ... هووووووووم ګل بهار ایس کریم.
دریم: ښه کیفیت ، ښه مخینه ، ښه راتلونکې ، ښه ژوند ، ښه پاکي ، آساني ، نرمي ، خوشبویي ...... ههه فلانی صابون. دهرچالپاره هووم .
څلورم: موږ خپله ایماني او وجداني دنده ګڼو چې ، د وطن د ښمنانو ملاماته کړو او مخ په وړاندې ګام کیږدو . راځئ په دې برخه کې مو ملاتړ وکړئ ، هیڅوک مه پریږدئ چې زموږ د راتلونکې نسل راتلونکې د اور خوراک کړي ، د ښونځیو سوځونکو ته په خپله سزا ورکړئ.
یاداسې نور...
لمړی د یو بانک اعلان دی ، ښايي په دې بانک کې ښځینه هم اکونټونه ولري او نارینه هم په جایزو کې هم ښايي دواړه شریک وي. خو دا چې د نارینه وندې ډیره ده که نارینه ویاند یې ولولي زه فکر کوم ښه به یې ولوستلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمړي سر کې چې څوټکي لوستل کيږي که په ټينګار او ډيرې تلوسې ولوستل شي خوند يې زياتيږي ، بيا په تصويرونو کې د خپلو خوبونو له پوره کيدو وروسته وايي څومره عالي خو دا لوستل او ويل بايد له هغه اول سره ډير توپير ولري دا په ډيره تلوسه لوستل کيږي او بيا کله چې د اعلان وروستۍ برخه راځي هلته له ډيرې خوښۍ وروسته خاندي او د يو ليدونکي يا هغه چا په توګه چې دغه څيز اخلي وايي زه هم فکر کوم.
په هر اعلان کې له کمپيوټري تصويرونو ، سازونو ، سندرو او هرڅه ويندويي مهمه ده که د ويندويۍ کيفيت خراب وي ټول اعلان هيڅ کيږي او دامو بايد په ياد وي چې د تلويزيون او راډيو سوداګريز اعلانونه په تفريحي پروګرامونو کې شامليږي که يې د ويندويۍ کيفيت خراب وي نه يوا ځې يې د اعلان خاوند ته ګټه نه رسيږي بلکې د ټلويزيون د خپرونو يعنې د تفريحي پروګرام د بدرنګۍ لامل هم کيږي.
دوهم اعلان بيا د ماشومانو لپآره دی ، دغه اعلان په هغه ډول چې د عزيزي بانک اعلان مو ولوست لوستلای شو ؟ دومره غټ غږ پکې ځايولی شو .
طبيعي ده چې د ماشومانو لپاره د خپرونې ، اعلان او هرڅه ژبه بايد عاطفي وي ، نرمه وي له مينې ډکه وي ، ترڅو خپل مخاطب چې هغه ماشوم دی له ځانه سره وساتلای شي .
که نوموړی اعلان د ماشوم په هغه غږ چې خپله ماشوم يې له ځانه سره وايي چې خوندور ، خوږ ، يخ ، که په هغه ډول ثبت شي څومره اغيز به وښندي همدا راز که همدا متن يو لوی سړی په غټ غږ ولولي مزه به يې څرنګه وي خو زه فکر کوم له ماشومانو به له سره ايس کريم هير کړي .
دريم اعلان د ښځينه وو لپاره دی ځکه چې اعلان شوي توکي زياتره په ښځينه وو پورې اړه لري ، دا اعلان که نارينه لولي ښايي په هغه توګه چې لازمه وي د اعلان حق ادا نه کړای شي ځينې وخت د ښځينه وو اعلانونه ځوانانو ته په لاس ورکوي ، چې جلبونکی غږ ولري مګر دا چې اعلان د ښځينه وو لپاره وي د ښځينه وو په غږ کې لا ښکلی کيږي او د ښځينه وو احساس او غږ ښه کولای شي چې د ښځينه وو نظر جلب کړي.
په خواشينۍ سره به ووايو چې زموږ په تلويزيون او راډيوګانو کې د سوداګريزو اعلانونو کيفيت او دويندويۍ ژبې ته څومره پاملرنه نه کيږي. چې دا د نوموړو اعلانونو اغيز هم کموي.
له بلې خوا زموږ په تلويزيونونو کې لا تبليغاتي ژبه يو ډول محدوده ده او داسې ويندويي يې کيږي ته به وايي چې د مړو لپآره اعلانونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله موضوع هم چې مهمه ده هغه داده چې د اعلان تصویر ، موسیقي او داسې نور مسایل باید په نظر کې ونیول شي او لیکوال یا هغه څوک چې اعلان برابروي باید دې خبرې ته ځیر وي چې هرڅومره د هغه لیکنه عامه ګړدود ته نږدې وي هومره به یې مینه وال زیات شي .
څلورم اعلان هم د حکومت یا یوځي مسئولینو لخوا اعلان دی چې باید هرڅومره چې شونې وي په هغه کچه په مناسبه تنده او په عین حال کې په صمیمانه لهجه ولوستل شي یا پداسې اعلانونو کې کله کله د بم او توپ ژبه پکار وي چې هرڅومره غږ د توکو د کارندوالي له ډول ، کاروونکو او کیفیت سره نږدې وي هومره به بریالی وي .
په ټول کې ویلی شو چې زموږ په ټلویزیونونو او راډیوګانو کې تردې مهاله سوداګریز اعلانونه لا خپل لومړني ګامونه اخلي خو د ویندویۍ کیفیت یې که وو ایو له صفر سره برابر دی نو مبالغه به مو نه وي کړي .
د غه پورته څوټکي که د ویندویۍ له نورو آرونو سره یوځای په نظر کې ونیول شي که د خدای خوښه وه نو د اعلانونو کیفیت به ښه شي .

په ډیره مینه او ستاسې د بریالیتوب په هیله .
۱۳۸۶/۲/۹
د تهران د نړیوال راډیو ټلویزیون میلمستون
تهران ایران

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليکوال پيژندګوي:

نوم: عبدالله (الهام) جمالزی
دپلار نوم: الحاج مولوي عبدالسليم جمالزی
دزيږيدو نيټه: ۲۵/۵/۱۳۶۶ ياد ۱۹۸۷ داګست ۱۶
دنده: ژورناليستېاو وياند
آثار:

1. هندي خالونه (لنډې کيسې)
2. انځورونه (لنډې کيسې)
3. ګناه کبيره (پوليسي کيسې)
4. دويندويۍ فن (همدا اثر)
5. ريښتيا هم خلک خدمت ته اړتيا لري (يونليک)
6. ناچاپ : دوه ناولونه ، دوه د لنډو کيسې ټولګې او د دروغو ، مذهب او تعصب په نوم دايران يونليک .
7. بيلابيلې ژباړې.

ويب پاڼه:
www.taand.com

د اړيکو پتې:
aalhamj@gmail.com
a.alhamj@yahoo.com
elham.jamalzai@hotmail.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library